

לישנא קלילא

סיכום בקצרה לתלמוד ירושלמי עם ביאור הגרח"ק צוקללה"ה

פסחים ו. - לה: | ע"פ סדר ש"ס ירושלמי עוז והדר | גליון 33

1 באיזה אופן אין אדם מחליף בין שעה חמישית לשביעית, הובא לעיל דלר"מ אוכלין כל חמש, ושורפינ בתחילת שש, ולר' יהודה אוכלין כל שעה רביעית בער"פ, ותולין כל חמש ושורפינ בתחילת שש, והא דאמר ר' יהודה בסנהדרין דאין שעה חמישית מתחלפת בשבע משום דשאני התם דהדרב מסור ביד ב"ה, א"נ בחמץ האיסור בתחילת שבע לר' יהודה מד"ת, והתם קאי על סוף שעה שביעית, כדאמר ר' יהודה בטעם דאין העדים טועים לפי דבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב, ואין חמה ניכרת במערב אלא בסוף שבע.

המקדש באיסור דרבנן, רב אמר דלר"מ המקדש אשה בשעה שישית לא עשה כלום, ותמהו כיון דאסור מדרבנן ודאי לא עשה כלום, והוי כמקדש בקורטבניות הגדילות במדבר דמתוך שהן קשות אין חיוצאן אלא מדרבנן.

השבת אבידה בחמץ בער"פ, הפקידו אצל ר"ח רובה דיסקייתא שתי שקים של פיסתא פת, וי"א יוחנן חיקוקיא היה המפקיד, א"נ אצלו הפקידו ושאל לרבי והשיב שימכור בשעת הביעור וכן הורה ר"ח בר אשי לאדם שהפקידו אצלו גרבא דכותנא חבית כוחח שנותנים בו פיזור לחם, ושעת הביעור, לר' בא שעה חמישית, ולר' ירמיה בשחרית, ואמרו דיפה אמר ר"י כיון דטעם המכירה משום השבת אבידה, ובשעה חמישית אין החמץ שוה כ"כ.

הקדש ותרומה בשעה חמישית לר' יהודה, **ו"א** דהוי הקדש משום קדושת דמים, ואינה תרומה לפי שלא ניתנה אלא לאכילה ואף דתרומה טמאה ראויה להסית תחת התנור, מ"מ צריך ליתן דבר הראוי לאכילה ודרש' בבבלי פסחים לג. מדכ' 'תתן לו ולא לאורו, **ו"א** דאינו הקדש לפי שאין פודין את הקדשים להאכילין לכלבים וילפי' בתמורה לא. 'ואכלת' ולא לכלבין, ואף דחתם בקדושת הגוף, מ"מ בקדושת דמים ג"כ איכא איסור מדרבנן, אבל תרומה הוי אוכל אלא דרבנן גזרו עליה שריפה.

פ"ה ה"ה

עוד אמר ר' יהודה ב' חלות תודה פסולות כפי' שיתבאר, היו מונחות על גג האיציטבא סטיו שהיה בהר הבית ששם יושבין ומתקבצין ב"א, כל זמן שהן מונחות אוכלין חמץ, ניטלה אחת תולין פ' לא אוכלין ולא שורפינ, ניטלו שתיהן תחתיו כל העם לשרוף.

חלות תודה הנ"ל **ו"א** דלאו פסולות ממש, אלא אפי' כשירות, אלא שלא נשחט עליהן הזבח כגון שאבד ואין להן היתר עד שיטחט הזבח, ויש שהק' כיון דלא קדשו לחמי תודה בקדושת הגוף פקדושה כדתינא במנחות [עח], 'קריב קרבנו על זבח' מלמד דאין בושחט אלא בשחיטה, ולפי"ז תכן מ"ט לא יפדה ויאכל ואר דבמס' מנחות קא. מבואר דקדו"ד אינו נפדיון אלא טמאין, ו"ל דהכא הואיל ונפסלו יפדה, **אבל אמרו דמ"ט** יפדה הלא אף חולין אינו אוכל, **ורבי אמר** דמתוך שממחרין להביא תודותיהן מפני חמץ שבה, א"א שלא ישפך של אחד מהן והויא נפסלת.

1 עוד שי' בסימנים שהיו עושים בברייתא תניא סימן אחר ממנתי' דשתי פרות חורשות היו בירושלים, והיינו נראות כחורשות כיון דירושלים הוי מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בער"פ, ואיכא דתניא שתי נרות והיינו בחול, אבל הא דתני שתי סדינין היינו בשבת שחל בה ער"פ. הא דלא היו מוסיפים תקיעה להבדיל העם מהחמץ ובעי להני סימנים לדעיל, ו"ל כדי שלא יטעו שהיא תקיעה של הקברת הממיד, ואף דבער"ש מוסיפים ג' תקיעות להבטיל העם ממלאכה ולהבדיל בין הקודש לחול, ו"ל דשאני ער"ש שהוא כל שבוע, משא"כ ער"פ.

דעת ר"ג בשעה רביעית וחמישית, חולין נאכלין כל ארבע, תרומה כל חמש, ושורפינ בתחילת שש, **והטעם דתרומה נאכלת בשעה חמישית**, ו"א מפני קדושתה שלא תבוא לידי הפסד, **ו"א** מפני שאוכליה מועטין שנאכלת רק לכהנים, **ונ"ב בלחמי תודה** שנאכלים כל אדם ואיכא בהם קדושה, [א.ה. ואף דאין מביאין תודה ביד' ניסן כדי לא להביא קדשים לבית הפסול, [כמבואר בבבלי יג:], מ"מ י"ל דאיירי כשלא הביא תורתו ביג' ויעבור בבל תאחר או בעשה ברגל הראשון, רידב"ז, וע"ע חור"א או"ח קכד' דף דל: דנ"מ בפסח שני], והנה **לר' נתן תניא** דהיו מניחין חלות תודה כשירות וראויין לאכילה ולא היו שורפינ, ונמצא דהיו אוכלין תודה בשעה חמישית והטעם לשעה חמישית משום קדושתה.

הלכה כר"ג שהוא המכריע בחולין כר"י, ובתרומה כר"מ.

פ"א ה"ו

תוספת טומאה בשריפת קדשים, ר"ח סג הכהנים אמר דמימיהן של כהנים לא נמנעו לשרוף בשר שנטמא בוולד הטומאה שנגע בראשון לטומאה, ע"כ בשר שננטמא באב הטומאה, אע"פ שמוסיפינ לו טומאה על טומאתו **פי' לבר קפרא** דאב הטומאה דמתני' טומאה דאו', וולד הטומאה דמתני' דרבנן, קמ"ל דשרי לשרוף עם הראשון מד"ת אע"פ שמוסיפינ דעתה נעשה שני מד"ת, **ולר' יוחנן** דזה וזה דאו', כיון דשני שנגע בראשון עדיין במקומו, וי"ל דמתני' בוולד וולד הטומאה ושלשוי שנגע בראשון נעשה ראשון.

בשר טמא ובשר טהור העומד לשריפה כגון פיגול ונותר, **לב"ש** אין שורפינ יחד, **ולב"ה** שורפינ, **לבר קפרא** קמ"ל מר"ח סג הכהנים יתר מב"ה, אבל לר' יוחנן לא קמ"ל לב"ה כיון דאב פסול תורה עומת תורה שורפינ ודאי דוולד דאב טמא שורפינ יחד, אלא ו"ל דלר' יוחנן ר"ח סג הכהנים קאי אף לב"ש דאף דאין שורפינ פסול וטומאה, אבל טומאה וטומאה כן שורפינ.

ח ר' מנא אמר דילה"ק על בר קפרא דמתני' בוולד מדרבנן, דהלא שייכא שריפה רק ב' ספיקות דגזרו שריפה באושא כגון תרומה בבית הפרס דהוי טומאה ברה"ר גזרו עליה והני דלהלן, ובתחילת גזרו רק שיתלפ פי' שלא יאכלו ולא ישרפו, והלא ר"ח סג הכהנים הוו קודם אושא, **ור' יוסי תי'** דאיירי בכלי זכוכית, ור' מנא דלא תי' הכי כיון דתני יוסי בן יועזר איש צרידה, ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו שומאה על ארץ העמים וכלי זכוכית וכיון דהוו קודם אושא ודאי דלא גזרו על שריפה, אבל ר' יוסי ס"ל דארץ העמים לתוליה וכלי זכוכית לשריפה.

תני דיהודה בן טבאי ושמעון בן שטח גזרו על כלי מתכות, והלל ושמיאי גזרו על טהרת ידים והא דר' כהנ"ג תי' דאיירי מתני' בכלי מתכות ו"ל כיון דמציעו דגזרו תתיה על כלי זכוכית, ה"ז גזרו על כלי מתכות.

ו' ספיקות דשורפינ עליהן, ספק בית הפרס בתרומה שנכנסה לשם אף שהיא ברה"ר, **ספק ארץ העמים** כל עפר ארץ העמים, דלא נוהרו לצנין שם בקרבות, **ספק בגדי עם הארץ** דחייש' שמא ישיבה עליהם אשונן נדה, **ספק רוקק** דילמא של זב זה, **ספק מי רגלי אדם** שבה של אדם טמא הוא, שהן כגנד מי רגלי בהמה י"מ דאף אבא של לתי' שהן מ"ה של בהמה, א"נ רק כהנ"ג דניכר שהן של אדם דילה"ס באדם טמא, אבל מ"ר לבדן הוי ס"ס שמא של בהמה שמא של אדם ואת"ל של אדם שמא של טהור, ודאי **מגען בספק** טומאה פי' ספק בעיקר הטומאה, אבל ספק מגע וספק טמא הוי ס"ס, במתני' דטהרות אמרו דגם **כלים הנמצאים** שורפינ עליהם את התרומה.

פ"א ה"ז
תוספת טומאה בשריפת שמן טמא, ר"ע הוסיף על ר"ח סג הכהנים דמימיהן של כהנים לא נמנעו להדליק שמן שנפסל בטבוי' בנר שנטמא בטמא מת והיינו נר של מתכת, דהוי אב הטומאה משום דכ' 'חלל חרב' דחרב הרי הוא כחלל, אע"פ שמוסיפינ טומאה על טומאתו, והנה **לר' יוחנן** דאוקי למתני' דר"ח סג הכהנים, בטומאה ד"ת וטומאה ד"ת וקמ"ל דמטמא שלשוי בשני, [ושלשוי טמא שהרי עושה רביעי], הוסיף ר"ע דאף הפסול מד"ת שאינו טמא לטמא אחרים דאין טבוי' מטמא אחרים, וקמ"ל דאף שני פסול שורפינ עם טומאה ומוסיפים טומאה, **ולבר קפרא** דרחס"ה איירי בטומאה מד"ת ודרבנן וקמ"ל דמטמאין טמא דרבנן בטומאה דאו', והכא בפסול דאו' וטומאה דאו', וי"ל דר"ע איירי בטבוי' מבית פרס שהוא מדבריהן כגון שנטמא בבית הפרס, והוסיף על ר"ח סג הכהנים דאף פסול דרבנן מטמאין.

ר"ע דמתני' דהשמן שנטמא מהנר אף מטמא אחרים, [דאי אינו מטמא הלא כבר נפסל], כדעתיה דדריש לטמא אחרים מדכ' 'וכלי חרש אשר יפול מהם לא תנוב כל אשר תנובו **טמא'** פי' כל שרץ הנופל לכלי שיש בו אוכלים יטמא ומדלא כ' טמא ש"מ לטמא אחרים, ואית ליה טומאת משקין לטמא אחרים דאו', דכ' 'וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא', אבל ר"י בסוטה דמפרש' בירו' דפליג אר"ע וס"ל דאין ככר כני עושה שלשוי בחולין, וע"כ דיטמא דכ' במשקין אינו אלא לטמאות עצמן ולא לטמא אחרים, ור' ישמעאל אע"פ דלא דריש יטמא באוכלין מ"מ אית ליה יטמא בכלים דכ' וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא, ולכן מודה בשמן דמתני' שהוא מטמא אחרים.

טומאת נר דמתני', איכא דתני שנגע במת עצמו, והיינו בכלי שטף כלי עץ, ושמן שנגע בנר זה הוי ראשון, ואיכא דתני בטמא מת והיינו בכלי מתכות דאיכא חרב כחלל, אבל אי"ל בכלי שטף שנגעו בטמא מת כיון דנעשו ראשון והשמן שני ומאי קמ"ל ר"ע שנתן מר"ח סג הכהנים, ואי"ל דר"ע קמ"ל דשרי לטמאות פסול, כיון דא"כ מ"ט נקטו שנטמא בטמא מת, ע"כ דבא להוסיף דשלשי מותר לעשותו אפי' ראשון, ומ"ד בכלי שטף לא פי' בכלי חרס דכ' 'וכל כלי פתוח' וגו' טמא הוא' דוקא הוא אבל אינו נעשה אב הטומאה פי' דכלי חרס לעולם ראשון לטומאה, ולא יעשה את השמן לטומאה.

פ"א ה"ח

ט שריפת תרומה טמאה וטהורה יחד, **ר"מ** אמר 'מדבריהם למדנו דשורפינ תרומה טהורה עם הטמאה בפסח' פי' בער"פ כלהלן, אבל בסז' ניסן אמר ר' יוחנן דלכו"ע שורפינ תרומה טהורה עם הטמאה, **ור' יוסי תמה** דאין זו מן המידה, אלא ממים רא"ר **ור' יוסי** דשורפינ זו לעצמה וזו לעצמה פי' רא"ר ור' יהושע דתנ' בתרומה שגולד בה ספק טומאה, לר"א אלא היתה במקום התורפה יניחנה במקום המוצנע, אלא היתה מגולת יכסה, ולר' יהושע היתה במקום המוצנע יניח במקום התורפה, היתה מכוסה יגלנה, דס"ל שאין חיוב שמייה אלא בתרומה טהורה, אבל נח' בתוליה עם הטמאה, לר"א כל אחת תישרף לעצמה, ולר' יהושע שתיהן כאחת, ואף דתליה בעלמא היינו דלא תשרף הכא היינו שאין חיוב לשרפה כטמאה.

הא דאמר ר"מ מדבריהם, **לר' יוחנן מדברי ר"ע** ור"ח סג הכהנים, **ולר"ל מדברי ר"א** ור' יהושע דתנן בסיפא דמתני' דתרומות הנ"ל דתביית של תרומה שנחשב בגת העלינה ותחתנה חולין טמאין, מודה ר"א ור"י שאם יכול להצלי ממנה רביעית בטהרה יציל, ואם לאו לר"א תרד וטטמא ולא יטמא בלד, ור"י והושע קאי אטמא ביד ואף דמרי' יליף היינו ממח' רא"ר ור"י, והטעם דאמרו הכא כיון דר' יוסי סבר דמדברי רחס"ה ור"ע.

ר' יסי הק' שמע לדברי ר' יוחנן דמדבריהם דר"ח סג הכהנים ור"ע, ושמע לפי' בר קפרא דאיירי מתני' דר"ח סג הכהנים בטומאה דאו' וטומאה דרבנן, ולפי"ז הק' מ"ט

אמר ר' יוסי דאי"ז מן המידה, הלא אם שרי לשרוף בפסח עצמו טומאה דא' עם איסור דאו' ה"נ יהיה מותר לשרוף איסור מדרבנן חמץ משש שעות בער"פ עם איסור טומאה מדאו', ואי"ל דשאני איסור מטומאה, כיון דאמר ר' יוחנן דשרי לשרוף איסור חמץ דאו' עם איסור טומאה דתרומה טמאה, **אבל לר' יוחנן גופיה לא תק'** דברי ר' יוסי, כיון דר' יוחנן ס"ל דמתני' דר"ח סג הכהנים איירי בטומאה דאו' עם טומאה דאו', ולפי"ז טעמא דר"ח משום דר"ח מחמיר בדבריהם כשל תורה כדתנן דלר"מ הוראה כתם הרי"ז מקולקלת וחוששת משום זוב אם עברו עליה ג' ימי זיבה משלשם חילוק זה ומצאה עליו כתם גדול שיעור ג' גוריס, מספקי שמא כל חזא בחד יומא הוא, אבל לחכמים אין בכתמים משום זוב.

אילה"ק לבר קפרא דמוקי לר"ח סגן הכהנים דווולד הטומאה דרבנן ואב הטומאה דאו' לקו' ר' יסי, מה ביאור ד' ר' יוסי כיון דס"ל לבר קפרא כר"ל דר"מ קאמרו מדבריהם דר"א ור' יהושע.

י' כיצד יתנהג והאם מותר לשרוף תרומה בספק טומאה, חבית תרומה שנולד בה ספק טומאה, לר"א עדיין מזהירים לשומרה מפני הטומאה, ולכן אם היתה במקום התורפה שתוכל לבוא יותר ליד טומאה, יניחנה במקום המוצנע ואם היתה מגולה יסכנה, **ולר' יהושע** אין מזהירה על שמירתה ולכן יכול להעבירה למקום התורפה ולפתוחה אם היתה מכוסה, **ולר"ג** לא יחדש בה דבר, ומבואר מהני תנאי דלכו"ע אסור לשרוף תרומה תלויה בספק טומאה, אלא תאה תלויה עד שיבא אליה.

עוד נתן הנהם בסיפא חבית תרומה שנשברה בגת העליונה ובגת התחתונה יש חולין טמאין וכשתשפך טטמא התרומה ואינה ראויה לא לכהן ולא לישראל, וכן חבית שמן שנשפכה לארץ, מודו ר' אור' והשווה יאסור יכול להציל רביעית בכלים טהורים, יציל, ואם אינו יכול להציל, **לר"א** תרד החבית ותטמא וכן השמן **יבלע** ואע"פ דאדיל לאיבוד מ"מ לא יטמא את השמן, **ולר' יהושע** כיון דסו"ס היין יטמא והשמן יאבד אין מוזהר על תרומה זו מלטמאה אלא מלאוכלה ולקמן יתבאר באיזה אופן כן יש לזוהר מטומאה.

ביאור בסתירת ד' ר' יהושע, הנה ברישא מבואר דלא התייר ר"י לטמאות תרומה תלויה, ובסיפא משמע דהתייר ר"י לטמאות תרומה, **ותי' ברהייא דרישא דוקא** כר' יוסי דמתני' דס"ל דלא התייר ר' יהושע לטמאות ביד ולכן לא שירוף בער"פ תרומה טהורה עם הטמאה, וסיפא דוקא כר"מ דמתני' [אליבא דר"ל]. דהתייר ר' יהושע לשרוף תרומה טמאה עד טהורה בער"פ כיון דאולה התרומה לאיבוד. **קו' על התי' הנ"ל בדעת ר' יהושע**, הנה אף ר' ש ס"ל דשורפין תרומה תלויה, מדשנה למח' ר"א ור' יהושע דנח' אבא מותר לשרוף תרומה תלויה עם הטמא, [אבל לכו"ע אין שורפין טהורה עם טמאה], ואע"פ דר' יוסי אמר כן לר"מ הו"י עש' ר"מ, ור"ש שנאה, **ולפי"ז הק'** דנמצא דר"ש ור"מ הוו רבים המתיירים לשרוף תרומה תלויה וא"כ מ"ט נהגו רבנן שלא לשרוף.

אין להק' מהא דהנה תרומה תלויה בער"פ שחל בשבת לר"מ שורפין אותה בער"ש **עם חשכה** וס"ד דעד זמן זה אמר"י שמא יבוא אליהו ויחטא, ולאחר שחשכה כבר לא יוכל לשרוף, אבל תרומה טמאה שורף אפי' משחרית, **ולחכמים** מבערים אותה בזמנה בשבת [וכיון דאסור לשרוף בשבת מפרז וזורה לרוח], ואי נימא דר"ח התייר לשרוף תרומה תלויה מ"ט לא ישורוף בשחרית, דצ"ל דר"מ איירי כשנולד טמאה עם הטמאה עם שבת, אזמי חמה וקמ"ל ר"מ דלא יבערה בזמנה [- שחרית יש שבת], מבלי בעלמא מתייר ר"מ לשרוף אף' בשחרית של ער"ש, אך אי"ל דאיירי בתרומה שדעתו להישאל עליה מה דינה כיון דתרומה שדעתו להישאל דינה כתרומה טהורה לכל דבריה ועי' דחידוש ר"מ בער"ש איירי בתרומה שאין דעתו להישאל.

יא עוד הק' על הא דאמרו דר"מ ס"ל דשרי לשרוף תרומה דאולא לאיבוד מהא דאמרו בד"א דר"י התייר לקבל תרומה בכלים טמאים אם יפלו לבור שאין בו מאה חולין להעלות את התרומה אבל אם יש בו מאה כדי להעלות את הטומאה אין מקבילים ממנו בכלי טמא [דאף ר' יהושע לא התייר אלא משום הפסד חולין], ואי נימא דר"מ התייר הלא שרי אפי' במקום שנפלה למאה כיון דסופה להיטמאות.

אין להק' לתי' הנ"ל בדעת ר' יהושע, מהא דאמר ר"מ בבתי' 'מדבריהם למדנו דשורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח' ולר"ל

ש"מ הנהמר' יהושע בסיפא דמתני' ואמר ר' יוסי זו ארישא מן המידה, ואין לפרש דאי"ז משנה הלא מודה ר' יוסי ברישא דמתני' דאל"ה היה לו לומר זו אינה לפנים, אבל דברשא שאני מתני' דאיכא הפסד חולין או הפסד שמן תרומה שיכול להדליקו משום דהתורה חסה על ממוץ ישראל [אבל הפסד דמי עצים אי"ז כ"כ הפסד, דלהפסד מרובה חששו ולא להפסד מועט], ועוד יר"ל דר"מ דאמר מדבריהם למדנו היינו מדברי ר' יע' ור"ח סגן הכהנים.

בשם ר' יוחנן ת' את הסתירה בדעת ר' יהושע, דרישא כר' יוסי וסיפא פין כר' יוסי ובין כר"מ, ואע"פ דר' יוסי ס"ל דאין לטמאות תרומה בידים מ"מ שאני סיפא דמתני' דהתיירו משום הפסד ממון וס"ל לר' יוסי דלא התייר ר' יהושע איכ"כ איכא הפסד ממון, ואמרו דגם ירשא דמתני' אזיל אף לר"מ וס"ל לר"מ דהא דר' יהושע אמר 'נייחנה במקום התורפה', אין הפי' דאף לשרופה לא' דשרי לשרופה והא דאמר בלשון 'נייחנה במקום התורפה' י"ל דאמר כן אגב דברי הק' תנאי דפליגי עליה.

הא דר"מ שורף את התלויה בכל מקום, **לחזקיה** ה"מ תרומה תלויה מחמת ספק דאו' אבל מחמת ספק דרבנן לא התייר ר"מ לשרוף, **ולר' מנא** אף בספק טומאה דרבנן כספק טומאה במדור של עכו"ם לחכמים גזרו עליו טומאה משום הדעו"ם קבורים בהם נפליהם וס"ל כר"י ב"י דשורפין במדור של גוים, אבל לת"ק תרומה במדור של עכו"ם תולין.

אין להק' על הא דאמר חזקיה דר"מ התייר לשרוף את התלויה, מדהתייר ר"מ בער"פ שחל בשבת לשרוף תרומה תלויה וטמאה בער"ש עם חשכה ומשמע דוקא עם חשכה ולא קודם לכן, כיון דאה"נ דיכול לשרוף גם קודם אלא איירי בנתעצל מלשרוף וקמ"ל ר"מ דלא ישמרנה לשבת, וראויה דמתני' תרומה תלויה וטמאה ועי'כ' בנתעצל והלא ר"מ מתייר לשרוף תרומה טמאה דאו', ויש שתי' דאיירי בנטמאה באותה שעה ולפי"ז אין ראיה דר"מ אוסר לשרוף תלויה.

האם ר' יהושע ור"ש מודים זל"ז, ר' יוחנן אמר דר' יהושע דלא חייש לטומאה בתרומה כיון דאולא לאיבוד, ור"ש דהתייר להטיל מום בבכור שאחזו דם אמרו דבר אחד, **לר' אילא** אין ר"י מודה לר"ש דדוקא בתרומה התייר ר"י משום דיש הפסד חולין, אבל בבכורות שמא לא יתיר ר"י דדילמא לא חייש להפסד כר"מ עצמו [כ"כ הגר"א, וא"ע מ"ש מחבית שמן שנשפכה דהתייר בה ר' יהושע לשרופה], ואין ר"י מודה לר"י דדוקא בכור דאחזות דדם ג"כ נחשב כמום וס"ל דשרי להטיל מום בעל מום, **ולר' זעירא** מסתבר דר"ש מודה לר' יהושע דאם גם אכל כבדת תורה שרי להקיז עד כ"ה הכא דיש הפסד חולין, אבל ר"י לא מודה לר"ש כ"ל, והא דהובא לעיל, דאמר ר"ש דמודים ר"א ור' יהושע בתרומה טמאה תרומה טהורה דשורפין זו לעצמה וזו לעצמה, י"ל דשאני תרומה טהורה ד"ת דאין שורפין אותה דהתם איירי בחי' מו' שעות דאינו אסור אלא מדרבנן, [ולקמן מבואר דהתם להוכיח מד' ר' יהושע שאמר 'היאנן נשרוף אפי' תלויה עם הטמאה', כיון דאתיא אליבא דר' יוסי דס"ל דר' יהושע אוסר לשרוף תרומה תלויה].

יב' ר' יוחנן הק' למאן דס"ל דאין לשרוף את התלויה הלא מ"מ נפסלה בהיסח הדעת תנפסלה מד"ת וא"כ מ"ט עתה אינו יכול לשרוף, ותי' כיון דנוהר שלא תגע התלויה באחרות אינו היסח הדעת [ואם היתה מונחת ע"ג גחלים אה"נ וחשיב היסח הדעת], עוד מצינו דאמר ר' יוחנן דסיפא דמתני' דתרומות כר"מ משום ד"ת דרדשי' 'זאמי הנה נתתי לך את משמרת תרומתי' והיינו תרומה אחת, טהורה [דיש אם למסורת], אבל אין אתה מוזהר על התלויה, עוד מצינו דאמר ר' יוחנן דאחזות דם דהתייר ר"ש להטיל בה מום מד"ת וכדלקמיה.

בכור שאחזו דם לר' יהודה אפי' אם ימות אין מקיזין את דמו, **ז"א** משום שאין עושים מום בקדשים אם חיש' אם ימות וכר"ז לעיל דלא יחדש בו דבר, **ולר"א** דכ' **לא תאכל** על דבר הארץ שתפכנו כמים' לא תהיה לך דמו אלא לשופכו בשחיטה אבל לא להקיז דמו.

ולחכמים יקיזו ובלבד שלא יעשה בו מום ואם עשה מום הרי"ז לא' שישוט בחוץ לאוכלו כדין בכור שנפל בו מום [וכר"א] לעיל דיש לזוהר שלא תטמא התרומה], דכ' **תמימים** יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו' אפי' כולו מומים אין אתה רשאי להטיל בו מום.

ולר"ש, ז"א דיקיז ואע"פ דאפשר שעושה מום דכיון דאם יניחוו ימות אין בו משום מום בקדשים [כר' יהושע דרישא ד'נייחנה במקום התורפה' דשרי לגרום טומאה], **ולר"א** דמקיז

אע"פ שהוא מתכוון, [וכר' יהושע דסיפא לעיל דמותר אפי' בטמאות ביד] והא דכ' **תמיים** יהיו' וגו' י"ל דבבשעה שהוא לרצון אין אתה מטיל בו מום' לא אם אינו לרצון שהוא בעל מום אתה רשאי להטיל בו מום.

כל שעה

פ"ב הא"

איסור הנאה מחמץ, כל שעה שמותר לאכול חמץ מותר להאכיל לבהמה ולחיה ועופות, ומוכרו לנכרי, ומותר בהנאה, **עבר זמנו** אסור בהנאה, ולא יסיק בו תנור וכיירים.

מתני' תני 'שעות' והיינו כר"מ דלעיל דשעה חמישיה אוכל ובשיתית שורף, אבל אי"ל דמתני' תני 'ז' אכיל שאתה אוכל' וכו', כיון דתני לקמן דשיאור שירף והאכול פטור, ואמרו דאף מותר להאכילו לכלבים.

יג חמץ לבהמת הפקר, ר' בון בר חייה אמר דש"מ ממתני' דאסור להאכיל בהמת הפקר והיינו מדתני' גם דאסור בהנאה וגם דאסור להאכיל לבהמה, והטעם דכ' **לא יאכל חמץ היום'** לרבות אפי' לכלבים הדפקר, ואמר לר' ירמיה דאין להק' מדתנן להלן לדעת חכמים, מפרז וזורה לרוח או מטיל לים ומשמע דליס טמיל אפי' כרבות ומאכיל דגים של אבהו, כיון דמפרז קאי גם על מטיל לים.

מתי איסור הנאה בכלל איסור אכילה, ר' אבהו אמר **בשם ר"א** דכל מקום דכ' **לא תאכל'**, **לא תאכלו'**, **לא יאכלו'**, הנאה בכלל אכילה, מלבד מקום שהתורה פי' דאין הנאה בכלל אכילה כדפי' באבר מן החי' [ונבשר בשדה טריפה לא תאכלו' וכ' 'לכלב תאכלישן אותו'] וכן נבילה [דכ' **לא תאכלו** כל נבילה לגר שאני בשעריך תתנה ואכלה'], ואמרו דמהא דאיכא הו"א דכלב אסור באכילה ש"מ דכל מקום איסור הנאה כאיסור אכילה. **אילה"ק** לר' אבהו בשם ר"א, מחלב נבילה המותר בהנאה ואף דכ' **כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו'** כיון דכ' **חלב נבלה וחלב טריפה יעשה בו לכל מלאכה**, וכן **אילה"ק** מדם המותר בהנאה דכ', **רק את הדם לא תאכלו'**, כיון דכ' **על הארץ תשפכנו כמים'** דהוי כמים המותרים בהנאה. וכן אילה"ק מגיד הנשה המותר בביד הנשה מגיד יאכלו בני"י וגו' כיון דר' אבהו לומד היתיר בביד הנשה מגיד הנשה של נבילה, וכן אילה"ק מאיסור **חדש** דכ' **לחם וקלי וכרמל לא תאכלו'** כיון דשאני הני שיש זמן לאיסורם שניתר בהקרבת העומר, וכן אילה"ק **משרצים** דכ' **לא תאכלום** כי שקץ הם' כיון ד'הם' ממעט איסור הנאה שבו.

לר' אבהו בשם ר' יוחנן כל מקום דכ' **לא תאכל'** **לא תאכלו'** **לא יאכלו'** משמע רק לשון אכילה אלא איסור הנאה דכ' **ולכ חסאתא** שאמר יובא מדמה לאו חל מועד לכפר בקודש של **תאכל** וכ' **גם באשא תשרף'** ומ"מ אין ג"מ בין ר"א לר' יוחנן לענין איסור כמבואר בבבלי וכפי שיבואר, והנה מצינו דאמר ר"א בשם ר' יוחנן **דהעושה איספגלנית** רטיה על המכה משור הנסקל וחמץ שעבר עליו הפסח אינו לוקה לפי שאין הלה"ת שלהם מחזור אלא ליפי' שור הנסקל מדי' 'זבעל השור נקי' וחמץ סילף מחסאת, אבל לר' אבהו בשם ר"א לוקין על הנאה משור הנסקל וחמץ, [ואילה"ק על ר' יוחנן מדילפי' איסור הנאה מדכ' 'סקול' סקל השור לא יאכל את בשרו' דהלא פשיטא דאסור באכילה, כיון דר' יוחנן פי' דאתי להשוו שנישח משגנמין באינו, והעושה איספגלנית **מכאיל הכרם** לוקה דכ' 'פן תוקדש' פן תוקדש אש וכו"מ דכ' 'פן' הוא ל"ת, והעושה איספגלנית **מערלה** ילה"ס האם לוקה כיון דיש עשה על הנאה מערלה ול"ת על אכילת ערלה, ואין ל"ת על הנאת ערלה או"ד דהעשה דהנאה מגלה על ל"ת.

יד יש להוכיח כר"א בשם ר' יוחנן מדתניא דכ' גם **כל חלב** וגו' לא תאכלו' וכ' גם 'חלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה' דאפי' מלאכת גבוה מותר בו ומאה דלא צריכא להדיטו ש"מ דפשיטא להדיטו שרי, וכן מוכח מדרדשו בהא דכ' **רק הדם לא תאכלו** וכ' גם **על הארץ תשפכנו'** דאף דמ' מכשיר לק"ט ולא תוצרכו להתיי' הנאה, וכן מוכח מדרדשו מדכ' **לא תאכלו נבילה'** וכ' גם **האשר בשעריך'** וגו' דאף גר תושב אוכל נבילות ולא דרשו להתיי' הנאה, וכן מוכח

מדרשו מדכ' 'בשר בשדה טריפה לא תאכלו' וכ' גם 'לכלל תשליכון אותו' דדוקא טריפה אתה משליך ולא חולין שנשחטו בעזרה האסורים בהנאה מד'ת, ולא דרשו להתיר הנאה.

תניא דמסייע לר' אבהו בשם ר"א דרדרי ש ר' יאשיה דהמאכיל חמץ ג"כ חייב מדכ' 'לא יאכל חמץ' ואי"ל דאתי לאיסור הנאה גינ' דכ' כבר 'לא תאכל עליו חמץ', ותניא דמסייע לר' אבהו בשם ר' יוחנן דר' יצחק דריש לחייב מאכיל כאוכל בחמץ החמור משרצים הקלים [שאין אסורים בהנאה ואין בהם כרת, מהרפ"פ בערלה], והא דכ' גם 'לא יאכל חמץ' בציירי היינו לאיסור הנאה אמנם ר' יוחנן לא יליף איסור הנאה מלא יאכל יתירא דא"כ מ"ט אין לוקין על חמץ, אלא יליף מחטאת כנ"ל.

עבר והסיק בתנור חמץ וקולפי ערלה, **חדש** יותץ דההיסק מהני לתנור לגומרו, וישן יוצן ולא יאפה בהיסק זה.

ביעור חמץ, **לר' יהודה** אין ביעור חמץ אלא שריפה, **ולחכמים** ממרר וזורה לרוח או מטיל לים. **ק"ו שתחילתו להחמיר וסופו להקל**, ר"י מתחילה פ' טעמו דילפ' ק"ו מפיגול וסופו הטעונים שריפה ואין בהם ב"י וב"י, ואמרו לו דק"ו ר' סופו להקל דאם לא ימצא אש יבוא לעבור על תשביחו.

כ' **‘אשה כי תזרע וילדה וזכר',** וכיון דשמע' דאיירי בזכר דכ' 'וטמאה שבעת ימים וביום השמיני ימול', דרש'י בין צא חי ובין יצא מתו, ור"י יליף ק"ו מחי המטמא רק את אמו שבעת ימים ואילו מת מטמא את אמו והבא עתא אמו לאוהל טומאת שבעה מטמא את אמו טומאת לידה, ואמרו לו דאי"ז ק"ו כיון דסופו להקל שיש בחי ימי טהור.

כ' **‘בסכת תשבו שבעת ימים'** סוכה של כל דבר וכדאמר עזרא 'שמיעון ויעיבירו קול בכל עריהם' וגו' שבייאו עץ זית ועלי נצי שמן לסוכה, ואמרו לר' יהודה דאין ללמוד ק"ו מינים שנוהגים רק ביום ולא בלילה לסוכה שנוהגת גם ביום וגם בלילה, דהוי ק"ו שסופו להקל דאם לא ימצא מד' מינים ישב ללא סוכה.

עוד בטעמא דר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה, ר' יהודה יליף מבה מצניו בין קולא ובין לחומרא ואי' להשיב עליו, והיינו חמץ **מנותר** האסור באכילה וטעון שריפה, ואמר ר' יהודה דאין להקל **מנבילה** שאינה בשריפה, כיון דאינה אסור בהנאה, וכן אילה"ק **משור הנפסק** שאינו בשריפה כיון דאין חייבים עליו כרת, וכן אין להק' **מחלב שור הנסקל** דינו טעון שריפה וחייב עליו כרת, כיון דנותר וחמץ תלויים בימן, אבל הק' לר' יהודה מאשם תליה האסור בהנאה ויש בו כרת ואסור לזמן ואינו טעון שריפה, ושתק ר' יהודה.

איכא דתני כר' יהודה דקדום זמן הביעור מבער בכל דבר ואח"כ רק בשריפה דילפ' מנותר, ומ"מ מדרבנן משבית בכל דבר, ואיכא דתני כרבנן דקדום זמן הביעור בשריפה לכתחילה מצותו בשריפה, ואח"כ בכל דבר דכיון דמוזהר על שריפתו לא ימתן לעצים ואור, אלא ישבית מיד, וקודם זמן הביעור בשריפה ימ' משום דילפ' ק"ו מנותר דבהא ליכא למיפרך דסופו בא לידו קולא.

רבי של כר' יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה, דהשבתה שיהיב בל יראה ובל ימצא, היינו שריפה ומה"ט אף קודם זמן הביעור, מצותו בשריפה.

טו פטר חמור שהשית אדם, ה"ל"ס האם מיתתו בעריפה או בסקילה דחמור בעלמא שהיית מיתתו בסקילה, אבל הכא כבר התחייב בעריפה, וכנע"ז אמרו **חלות תודה שנעשו נותר**, אם נעשו קודם זמן הביעור דינם בשריפה, ואם נעשו לאחר זמן הביעור שריפתן בכל דבר שכבר התחייב בהשבתה [א.ה]. ומבאר דאיכא תודה בערפ', ועי' מה שנתבאר לעיל פ"א ה"ח].

פ"ב ה"ב

חמץ שעבר עליו הפסח, **חמץ** של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה, **ושל ישראל** אסור בהנאה, דכ' 'לא יראה לך' פ' כיך דלא יראה לך נאמר בשל ישראל, ודקא של ישראל אסור, אבל של עכו"ם שרי, ואף חמץ שעבר עליו הפסח אסור אלא בשל ישראל.

אכילת חמץ של עכו"ם אחר הפסח, מתני' דתני רק היתר הנאה אחר הפסח לאו משום איסור חמץ, אלא דאיירי מתני' במקום שלא נהגו לאכול פת עכו"ם, אבל במקום שנהגו לאכול, לאו אף באכילה.

גג עכו"ם מחמץ עכו"ם בפסח, **לר' ירמיה** מותר ומתני' דתני אחר הפסח, אמרו הכי אגב האיסור בישראל, **ולר' יוסה** אסור מדרבנן, אבל מדרבנ' מציאה להתיר ש' נכרי, **ואילה"ק** לר' ירמיה מדתני דישראל לא ישכיר בהמתו להביא עליה חמץ, ד"יל דאיירי בבא עמלו ואסור משום מראית העין, וכן אילה"ק מלא ישכיר ספינתו להביא עליה חמץ, כיון ד"יל דאיירי בבא עמו וכנ"ל, אבל ילה"ק מדתני דלא ישכיר ביתו לעכו"ם ליתן בתוכו חמץ, והא דלעיל פ"א ה"ג מבואר דיחד לו בית שרי, התם בחינם, אבל הכא הוי שכר החמץ, ומבואר דחייב נכרי אסור בהנאה, והכא א"א **לומר בדר עמו** דבכה"ג חמץ משום ב"י כיון דשכיחות לא קניא, ומשמע בברייתא דהאיסור משום שרידו לו בית.

גג עכו"ם הסמוך לגג ישראל ונתגלגל חמץ לגג הישראל, דוחפו בקנה, ואם היתה שבת או יו"ט דאסור לטלטל החמץ משום מוקצה, כופה עליו כ"ל.

בדיקת וביטול חמץ, אחר הבדיקה צריך לומר כל חמץ שיש בביתי ואיני יודע בו ביטל.

קודם הבדיקה יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות ביעור חמץ.

השעה ביתו ארבע רצין לבער, ודתני רשב"א בצק שעשאו כופת כמין קדירה לשבת ערלה, בטל, י"ל או דרב פליג דרב תנא ופליג, או דכופת איירי במא"ס, וכלל מנייה שם חמץ.

ישראל ועכו"ם הבאים בספינה, וחמץ ביד ישראל, מוכרו לעכו"ם או נותן במתנה גמורה שלא ע"מ להחזיר, וחוזר ולוקחו אחר הפסח, וכן אמרו דאומרי ישראל לעכו"ם שיקנה ממנו הרבה חמץ ואחר הפסח יקנה ממנו ואחן לך ריוח על הכל.

המשכיר בית לחבירו, המשכיר צריך לבער עד שיכנס השוכר, ומשכנס השוכר, על השוכר לבער, ופי' ר"ש דנכנס היינו דקיבל המפתח לשכירתו.

המוסר מפתח לחבירו ולא שכר ממנו, תליא במח' כחמים ור"ש, **בהמוסר מפתח לעם הארץ וללחכמים** הבית טהור דמסר לו רק שמירת המפתח וה"נ בחמץ אין המקבל צריך לבדוק, **ולר"ש** **טמא** דהוי כנתן לו רשות ליכנס שם, ואין המפקיד מצוי לבדוק שם, ומבואר בחזקא דשוכר אע"פ שלא קנה ח"ו דקיבל המפתח ויכול לקנותו בחזקא חייב בבדיקה, וזו דעת תוס', ואפשר לפשר הירז' לדעיל למשכנס השוכר, הרינו שנתן לו רשות להיכנס ולהחזיק חייב השוכר בבדיקה, והא דכל שלא מסר המפתח א"צ היינו אע"פ דרשאי ליטול ממנו ולהכנס א"צ לבער.

עכו"ם שבא אצל ישראל ובידו חמץ, א"צ לבער, ואם הפקיע אצלו צריך לבער, **יהודה** לו בית א"צ לבער. לא ביער כשהפקיד עכו"ם אצלו, לר' יונה מותר לאחר הפסח דחמץ של עכו"ם, **ולר' יוסה** אסור דאף דחמץ של עכו"ם הוא, מ"מ כיון דלא ביערו עבר על ב"י ונאסר.

טז גדר איסור חמץ שעבר עליו הפסח, משמע במתני' דאיכא לאו בחמץ שעבר עליו הפסח מדרשו מ"ל יראה לך, והיינו כר' יהודה, **דהאכל חמץ משש שעות ולמעלה וחמץ שעבר עליו הפסח, לר' יהודה**, הרי"ז בל"ת ואין בו כרת דכ' 'לא יאכל חמץ היום' וכיון ולא איירי בתוך המועד דכבר כ' 'לא תאכל עליו חמץ', תנהו ענין לאחר המועד, **ולר"ש** של שאין בו כרת אין בו ל"ת, וממ"א אף דלריה"ג חמץ אף בפסח מותר בהנאה, מ"מ איכא **איסור** הנאה גם במקום שאין כרת. **לר' ירמיה** מד"ת מדר' 'תשביתו' בערפ' חציו לחמץ וחציו למצה, ומדחיבה תורה בהשבתה בלא אסור באכילה, אבל לאחר הפסח מודה דהוא אסור מדרבנן דכיון דעבר על ב"י וב"י קנסוהו, **ולר' יונה ור' יוסה** מדרבנן, וכר"מ דההיא משנה ס"ל מו' שעות ולמעלה מדבריהן, א"ז ס"ל דחויב השבתה רמאי עליה משעה שישית אבל לא איסור אכילה, ואדירבה אין לך השבתה גדולה מאכילה, ודעת הרמב"ן במלחמות דקדום זמנו לכו"ע אליבא דר"ש אסור מד"ת, ומח' בחמץ לאחר הפסח.

אילה"ק לר"ש צריך דר' יהודה, ל' כיון דמוקל לר כר"י הגלילי ואיירי בפסח מצרים דהיה רק יום אחד והיינו דכ' היום.

חמץ של גבוה, איכא דתני 'לא יראה לך' אבל אתה רואה של גבוה, ואיכא דתני אפי' לגבוה אין אתה רואה, **ול"ג** דלא פליגי מ"ד של גבוה שרי בהקדיש קודם זמן הביעור, ומ"ד דאף של גבוה אין אתה רואה, בהקדיש שאין זמן הביעור, ונ"ל דמאן דאסר בקדישים שהוא חייב באחריותו וכר"ש דס"ל הגורם לממון כממון, ולכן של גבוה ג"כ חשיב כדידיה,

אבל לרבנן אסור, והא דלעיל פ"ק מרב"י מלא ימצא דאף עכו"ם שהפקיד אצלו, חייב, ותם מרבין לחייב על דבר שהוא ברשותו, אבל הקדש כל היכא דאיכא רב גזא דרממנא איתא, ור"ש.

חמץ ברוחבה של עיר, איכא דתני 'לא יראה לך אבל אתה רואה בפלטיא, ואיכא דתני דאין אתה רואה אפי' בפלטיא, ופי' דלא פליגי ומאן דאסר בהפקיע אחר זמן הביעור, אבל הפקיע קודם זמן הביעור שרי.

חמץ אחר הפסח כשהפקיע קודם זמן הביעור כגון בבי' דלא חל זמן הביעור **לר' יוחנן** אסור, **ולר"ל** שרי, והא דהמפקיע לאחר זמן הביעור אסור, י"ל דאיסורו גרם לו שיהא ברשותו, ואף שאינו ברשותו עשאן הכתוב כאילו הוא ברשותו לעבור עליו בב"י וב"י, ולכן לאחר הפסח אסור, **וטעם מח' ר"י ובר"ל**, **דאמר** לך **יוחנן** כר' **יוסה** ה"ל המדור לחתכו ואין לו מה לאכול, דחייב להניח על הגדר ולומר מופקדים הן, והיינו דלא יצא מרשותו אם לא נזכר אחר וה"נ לר' יוחנן לא יצא מרשותו, ועובר על ב"י וב"י, **ור"ל** ס"ל כר"מ דשרי לעשות כן, דלא דאניו כן אלא כיו"ע כר"מ ור' יוחנן חמץ הלהעמה, **ול"מ** טעמיה ברבעה ר' יוחנן **בחמץ שנפלה עליו מפולת**, למ"ד הערמה, הכא ליכא הערמה, ומ"ד משום דלא זכה, ה"נ לא זכה ומשמע דס"ל לירז' דטעם ההיתר בחמץ שנפלה מפולת [לדלהלן] משום דהוי כהפקד, ולר"י כיון דלא זכה אכתי שלו הוא, [יש לעי' דאכתי נמא דהי הפקר כיון דאבדו ממנו, וגם לר' יוחנן אינו ברשותו], ומתני' דתני דהיר"ז מכבוער איירי בהפקיע, וקמ"ל מתני' דא"צ לפקח ה"ל לבערו, והנה בפרוסקים כסיי תכלה משמע דאף דממונו וברשותו גרז' מכבוער ה"ל ככבר בשמי קורה דא"צ בדיקה, אבל הירז' ס"ל דכבר בשמי קורה בעי בדיקה, ואמרו **ר' שמח וביזבזו ישראל את נכסיו** אחר הפסח, לכיו"ע שר' כיון דלריא הערמה ויצא מרשותו והכא שאני מכל הפקר כיון דלריא בעלים.

עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו, כפי שיתבאר אין העבד חייב כלום, ומפני תיקון העולם שלא יאמר זה שעשו לו אפותיקי, עבדי אתה. כופין את רבו לשחררו, וכותב העבד שטר על דמיו, **ולרשב"ג** אין העבד כותב אלא משחרר.

הא דתני עשה רבו אפותיקי לאחרים ושחררו, **לר' יוחנן** רק רבו ראשון דהעבד קנוי לו, ומצי לשחררו, וכדאמר רבא דהקדש חמץ ושחררו מפקיעין מידי שיעבוד, אבל רבו האחרון לאו ידידה הוא, ואף שדעושגב לו לאו בעלים לשחררו, **ולרב** רבו ראשון ואף רבו אחרון ששחררו כופין את רבו ראשון לכתוב גט שחרור, וכותב לו העבד שטר על דמיו.

יז הובא במתני' טו. **ישראל שהלוה את הנכרי על חמצו** לאחר הפסח אסור בהנאה, **ונכרי שהלוה את ישראל על חמצו** שנתן הישראל חמץ למשכון, לאחר הפסח מותר בהנאה כגון דאמר לו אם לא אפרע לך עד פלוני הרי החמץ קוני לך מעכשיו, והגיע זמנו ולא פירעו איגלאי מילתא למפרע דחמץ לאו ידידה אלא של נכרי, אבל אי לא אמר למפרע תנאי' דנכרי שהלוה את הישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה ולר"מ אסור, ופי' בבבלי משום דאיירי במסר העכו"ם את חמצו, ולא רק שעבדו, ובע"כ קונה משכון, אבל לחכמים גוי מישראל לא קונה משכון, ושעבדו לחודיה לא משוי ליה ברשותו.

אילה"ק לרב מחכמים דבריייתא דישאלה שהלוה את הנכרי על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה ומשמע דשעבדו אינו ברשותו, ומ"ט דרב דרבו האחרון יכול ליתן גט שחרור, אבל י"ל דאף דס"ל לרב דשעבדו לאו כמאן ברשותו, וכדתני דהעושה עבדו אפותיקי מכרו הבעלים אינו מכור לעולם, אלא עד שנת הטרפא, מ"מ ס"ל לרב שיחררו **משוחרר** אין דמכרו אינו מכור, והטעם דכיון שיצא עליו שם הווינו הי"ז משוחרו, וש"מ דרבו ראשון מעיקר הדין לא יכול לשחררו, אלא מחמת דינא עליו שם וה"נ רבו שני ששיחרר, כמאן דאצי עליו שם, אםנש בשביעית משמע דאצי מכור לכל דאיירי באפותיקי מפורש, ולפי"ז צ"ע מ"ט קאמר דשחרורו שאני, ומבואר דלרב לא הוי שחרור מעיקר הדין, ולפי"ז דהוכיח ר' יוחנן דדוקא רבו ראשון מהא דאמר **רשב"ג** דאינו כותב אלא **משחרר** ואי אינו משוחרר מהא דהדין מ"ט ישחרר, וע"כ ברבו ראשון והוי שחרור מעיקר הדין ולכן קאמר רשב"ג דמשחרר, ואילה"ק כיון דלר"י שחרור רבו ראשון הוי מעיקר הדין מ"ט לא יחזור בע"ח ויגבה אותו, כיון דלאו מציינו עבד משתחרר וחוזו משוטעבד **א.ה.** והטעם דלאא שחרור מפקיע אף שעבד, משכ"א מכר]. וא"ה חזקו דמאן **משטעבד** הא דכותב שטר על דמיו, כיון דמוטב שיאמר לו תן לי מאתים זוז שיש לי בידך ולא יאמר עבדי אתה.

חיויב על גרמא, רשב"ג דקנס למשחרר שיתן דמיו אף דלא הויק כלום, אלא רק שחרר את העבד, ולרב אף אינו משוחרו דיו, ס"ל כר"מ **דשטר שיש בו ריבית**, לר"מ קנסנין ליה ואינו גובה את הקרן ולא את הריבית אף גבה את הריבית, וה"נ אף

דלא עביד מעשה בדיים, **ולחכמים** גובה את הקרן ולא הריבית.

חמץ שנפלה עליו מפולת לת"ק הרי הוא כמבוער, **ולרשע ג'** הוי כמבוער כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו והיני עדי ג' טפחים.

פ"ב ה"ג

האוכל תרומת חמץ בפסח, **שוגג** בתרומה אפי' שהיזי בחמץ משלם קרן וחומש ואף חמץ בפסח לא שריא דאסור בהנאה, מ"מ כיון דמשלם לפי מידה דכ' ו'חמישייתיו יוסף עליו נתן לכהן את הקודש דבר הראוי להיות קודש', לכן אף דלא שריא משלם [א.ה. ע"ע להלן בסוף ההלכה], **והאוכל במזיד** בתרומה אף דשגג בפסח, **פטור מתשלומין דמי דעצים** פ"א אם אכל תרומה מטאה, וראויה להיסק תחת תבשילו, ומשום דמבזיד במזיד אין משלם חומש ואין התשלומין כפרה, ואין נעשין תרומה, (דחומש כ' גביה אוכל בשגגה), לא משלם מעות רק לפי דמיו, וכיון דחמץ בפסח לאו בר דמים ואף להיסק לא חזיא פטור מכלום.

תרומת חמץ בפסח דמתני', היינו בהפריש מצה ונעשה חמץ, דא"א לומר שהפריש חמץ דאינה תרומה דלא חזי למידי, ובעי יתנון לו' דשייכא בה נתינה, והמפריש מצה על חמץ לא מהני דלא תכלי תרומה שאין מתרת לא השירים לאכילה אינה תרומה, והמפריש חמץ על מצה ג"כ לא מהני וקמ"ל אליבא דריה"ג דחמץ בפסח מותר בהנאה, והיינו כיון דמחמץ על חמץ לא מהני כיון שאין שייריה ניכרין דטבל מותר וחמץ מותר בהנאה, וה"נ דלא מהני מחמץ על מקום אחר והוי כפטור על החיוב.

מלקות בב' איסורים, חמץ וטבל, תנה שיעור חלה ר' רבעים, ואם חמץ ג' רבעים וד' רבעים ועירבן, לוקה משום חמץ, ולא משום טבל, דאין איסור טבל חל על איסור חמץ, **עירבן קמח ואח"כ חימצן** וחל איסור טבל לוקה משום טבל דקדים, ואף משום איסור חמץ משום דאיסור חמור חל על איסור קל ואין איסור קל חל על איסור חמור, וכן איסור עכו"ם חמיר חול על איסור טבל **במשתחוה לכרי אתר שמירתו**, אבל אם השתחוה לכרי ואח"כ מירחו, והאוכלו לוקה רק משום עכו"ם.

יח למי משלם האוכל תרומת חמץ בפסח, תנה **האוכל תרומה לא אבי אמו כהן, לר' יוחנן** משלם לשבט, **ולר"ל** משלם לעצמו, **ר' מנא** **שאל** האם מודה ר"ל לר' יוחנן בתרומת חמץ בפסח דמשלם לשבט **ור' יוסה השיב** דאה"נ כיון דאפרה לשבט ואפי' תרומה טמאה אף דלשריפה נעמדת משלם לשבט, כדתנן בפ"ו דתרומות, דמ"מ נהנה בשריפה שמסיקה תחת תבשילו, וממון כותן הוי, ה"נ חמץ שחזי לאפרה דהא כל הנשרפין אפרן מותר, **ובשם ר' אחא אמרו** דאף בתרומת חמץ נח' ולא יומי דלתרומה טמאה דשאני טמאה שנתנה בשריפתה, אבל אפר הוי פנים חזותות, ובהדיא תני דפטור מדמי עצים [א.ה. וכיון דהכי תנן משמע דר' מנא הדר ביה].

הנהגה מהקדש פחות משו"פ, כ' זאת אשר חטא מן הקדש ישלם' איכא דתני למעט שו"פ, והיינו בשוגג למעט מקרבן דאינו אלא בשו"פ, ואיכא דתני לרבות שו"פ והיינו במזיד לרבות תשלומין, וכדתנא אע"פ שאינו משלם חומש ואשם ישלם לשבט, והא דהאוכל תרומת חמץ במזיד פטור מתשלומין קרן וחומש ודמי עצים, י"ל דשאני חמץ דלא חזי לאיצטרופי עם אחר.

שוגג בתרומה ומזיד בחמץ, או שהיזי בניזיר, או שהיזי ביו"כ דבעלמא לוקה ואינו משלם, דכ' 'והכהו כדי ורשעתו' משום רשעה אחת אתא מחייבוי ולא משום ר' ורשעיות, אלא דבתרומה ריבתה תורה לתשלומים, ולכן אי חושב"ב דאין חייב בתשלומין ומלקות בחמץ וטבל, וזכרתי ביו"כ, וזאי חשיב דבר אחד הוי רשעה אחת, דתליא במח' ר"י ור"ל לר"י לוקה ואינו משלם, ולר"ל משלם ואינו לוקה, והיינו דבעלמא לר"ל חייבי מלקיות פטורים מתשלומין, וכיון דריבתה תורה בתרומה לתשלומין, משלם ואינו לוקה, ודתנן במתני' במזיד פטור מתשלומין לר"י איירי בלא התרו בו, ולר"ל מתני' כר"מ דלוקה ומשלם.

פ"ב ה"ד

אלו דברים שאדם יוצא יד"ח בפסח, חיטים שעורים כוסמין שיבולת שועל שיפון, כדמצינו בסוגיא דחלה דכ' 'והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', וכיון דכ' 'מלחם' אמרי' דלא כל לחם חייב בחלה אבל מ"מ ל"א דרק חיטים ושעורים שעיקר לחם בא מהם אלא גם כוסמין שיבולת שועל ושיפון לפי דכ' 'ראשית עריסותיכם' לרבות, ושפעו בקריסטין דדרשי' לחם דחלה דתרימא דלחם דפסח שהוא דבר הבא לידי חימוץ ובדקו דדוקא

ה' מינים הנ"ל באים לידי חימוץ, אבל שאר הדברים אינם באין אלא לידי סרחון.

יט קרמית מין קטנית, **לר"י בן נורי** חייבת בחלה לפי שהיא חממאצה, **ולרבנן** פטורה דאין חימוצה חימוץ אלא סרחון.

תפוח תרומה שריסקו ונתנו בעיסה וחימצה אפי' יש קא' בעיסה מ"מ אסורה לפי שאין המחמץ בטל ברוב, וכן שעורים שנפלו לבור מים והבאישו מימיו, מותרין דנט"ל לפנס מותר, **ולר' יוסי** אף העיסה מותרת לפי שאין חימוצה ברור, **וכעני"ז אמר ר' יוסי** דמותר להניח ביצה בצד המיחם בשבת לפי שאין תבשילו תבשיל בשרו, [אמנם ה"מ **דתפוח אוסר במחמץ במימיו** שני התפוח שני עיקר מחמץ אבל **במחמץ בגופו** לכו"ע מותר שאין כאן אלא ריח בעלמא.

פנה תאנה שלא בשלה כל צרכה **שטמנה** בשלה בתבן דהוי מוקצה, וחררה שטמנה בגחלים מבעו"ל לאפותה, אם מקצתן מגולין ויכול לאוחזן במקום המגולה, שאז"צ להגביה ולטלטל התבן והגחלים, ניטלין בשבת, ואם לאו אין ניטלין.

עוד שיוצאין בהם יד"ח בפסח, יוצאין בדמאי ומעשר ראשון שניטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו, והכהנים בחלה ובתרומה אבל אין יוצאין בטבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ומע"ש והקדש שלא נפדו, והא דיוצאין במצה זו אף שאינה שוה אצל כל אדם, [חלה ותרומה, ומעשר שני בירושלים שאינו נאכל בכל מושבות, א"נ שאין מע"ש נאכל באניות], **ותאלכו מצות'** ריבה אף להני, אבל לא יוצא במצה **בדמית' דכ'** 'כלל מושבותיכם תאכלו מצה' מצה הנאכלת בכל מושב, ומעשר שני אף שאינו נאכל אלא בירושלים, מ"מ ראוי הוא לפדות ולהיאכל בכל מושב.

הלקוח בכסף מע"ש שנטמא, **לת"ק** יפדה, **ולר' יהודה** יקבר, ואף דמע"ש עצמו שנטמא יפדה, י"ל דכיון דנפדה בכל מקום, אף טמא יפדה, אבל לקוח בכסף מע"ש שאינו נפדה חוץ לירושלים, וכיון שאינו ראוי לפדות ולהיאכל בכל מקום נקד, **לר' יהודה** אין יוצאין **יד"ח בלקוח מע"ש שנטמא**, ולפ"ז ילה"ס **בחלת עיסת מע"ש** דאף שנתרבה לעיל דיוצאין יד"ח במע"ש וחלה, מ"מ שמא כיון דחלת מע"ש אינה ראויה להפדות בכל מקום, ואם נטמאה אזלא לשריפה, דילמא אין יוצאין בה יד"ח.

חלות תודה ורקיקי נזיר, **עשאן לעצמו** אינו יוצא, **עשאן למכור בשוק** יוצא בהם, והא דלעצמו אין יוצאין בה, דכ' 'שבעת ימים מצות תאכלו', דבעי מצה הראויה לכל שבעה והני אין נאכלין כל שבעה, והא דלא מיעטו מדכ' 'בכל מושבותיכם' כ"ל בביכורים, אמר ר' יונה בשם ר"ל כיון דכשזכי בנוב וגבעון הותרו הבמות היו קש"ל נאכלין בכל גבול ארץ ישראל, וא"ו יוסה אמר בשם ר"ל דש"מ **חלות תודה ורקיקי נזיר** נאכלים בכל ערי ישראל, [א.ה.ו צ"ל דאף בחול' (מכבואר בנזכים יד. דקק"ל בזמן הבמות נאכלים בחול', מכבואר במתלי י. דאיכא במה בחול'], אבל אי נימא דרק בא"י תק' דאכתי אינו נאכל בכל מושבותיכם, ואכמ"ל, ולר' יונה דנאכלו בכל א"י צ"ע.

לר' יוחנן דקרבנות נזירות היו חובה אע"פ שבאים ע"י פיו, ול"ג אף נזירות בנזי דקריבים בבמה, י"ל דקרבה חטאתו בשילה, ועולה ושלמים בנוב וגבעון ושפיר שייך רקיקי נזיר הבאים עם השלמים, והא דשלמי חגיגה הבאים בבמה כשרים אלא שלא עלו לשם חובה ולפ"ז תק' כיצד איכא רקיקי נזיר הבאים עם השלמים, א"א דע"כ מתני' כ' יהודה דחטאת ופסח קריבים ליהייד בבמה גדולה ושפיר שייך אף בגבעון, **וינא** אפי' כרבנן דנח' על ר' יהודה, ושאיני שלמי נזיר משלמי חגיגה דאתאי כר"ש דנזיר שנוזק עליו א' מהדמים, שותה יין ומטמא למות' והיינו דקרבה חטאתו בשילה, ונמצא דהוי כנדבה.

כ מצה עשירה, **ריב"ל** אמר דכזית שיוצא בו לא יהיו בו שאר משקין אלא מים בלבד דכ' 'לחם עוני', וע"י משקין היו לחם עשיר, **לר' ירמיה** למצוה, **ולר"י בן פזי** לעיכובא, וכן מוכח מדהק"ל הלא חלות תודה שנעששו לשוק יוצא בהם יד"ח וע"כ דלעיכובא דאי למצוה נימא דמתני' דיבעיד, ואמרו דאליה"א מנמכרות בשוק כיון דחתי לוג שמן היה מתחילת כל לחמי תודה שמינית למצה, שמינית רקיקין, ורביעית לרובה, ואי"ז מצה עשירה ומתני' לאו ברבוכה מיירי, **אבל ילה"ק לריב"ל** מדילפ"י דאין יוצא יד"ח ברבוכה מדכ' 'ושמרתם את

המצות' דמצה צריכה שימור שיכולה לבוא לידי חימוץ, ולא רבוכה דאמ"צ שימור שהחלוט ברותחין אינו מחמץ, ומבואר דאם מצה לא היתה צריכה שימור יוצאין אע"פ שיש בה שמן ואי"ל דנותן מעט שמן, כיון דנותן רביעית לרבוכה.

אין להוכיח דיוצאין במצה עשירה, **מדיוצאין** במצה מתובלת ולא"ו היינו במשקין, כיון די"ל מתובלת בשומשמן ואגוזין. **יש להוכיח** דאין יוצאין במצה עשירה מדאמרו דמצה ל"ד הדראה על סוכין דהוי לחם עוני, **אלא אפי' מצת שלמה** סולת, מדרביה קרא 'תאכלו מצות', ודכ' 'לחם עוני' פרט לסורסרין מטוגנת בשמן ועשירה באלפס, ופרט לחלת המסרת חולת דבש ועשירה במחבת ואח"כ אופה, ושמן פלוג על הא דדרשי' עלילת הרוצח רבוכה מדאניה באה לידי חימוץ, ופרט לאשישה גלוסקה גדולה דמחמת חשיבותה אינה לחם עוני, וכן הטעם בכולם, וש"מ דאין יוצאין במצה עשירה, [הא דתנן בפ"ק דחלה המשרת פטורה מחלה, דלאו לחם, והכא משמע דהוי לחם אלא אינה עוני, י"ל דהתם לא אפאה].

יוצאין **במצה עד עובי טפח** כלחם הפנים, דאין פנים אלא טפח.

מצה ישנה, י"א דמח' ב"ש **וב"ה** דנח' בסוכה ישנה האם בעי סוכה לשם חג, **וינא** דאף לב"ה לא יצא, דכיון שלא עשאה לשם פסח לא דקדק בה.

יוצאין בסריקין רקיקין שעושין בהם צורות, בין מצויירין ובין שאין מצויירין, אע"פ דלכתחילה אמרו ר"ג וחכמים ביבנה דאין עושין, לפי שהאשה משתאה לעשות ובאין לידי חימוץ, ולא התיירו בלייתות בן זונין לעשותן בטפסו שאין בו שתייה, אלא ע"י הדחיקה בעיסת הצורה, **שלא** יאמרו כל הרקיקין אסורין, ושל ביייתוס בן זונין מותרין.

ר' יוסה תני דעושין סריקין מצויירין דקין כרקיקין, אבל לא רקיקין כגלוסקאות דמחמת עוביין מחמץין, [א.ה. לכאז חכמים דיבנה נח' אף ברקיקין, כדכ' בביאור הגרנ"ח לבאר 'סריקין' רקיקין].

פ"ב ה"ה

ירקות שאדם יוצא יד"ח בפסח, חזרת פ"י חסין, עולשין פ"י טרוקסימון, תמכה פ"י גנגידין, חרחבינה פ"י יסי חלי, ובמרור, ואמרו דיוצאין בכל ירק מר ופניו מכסיפין שאינו ירוק, ויש לו שרץ במקום חיוביו, ואף שאין נקראת חזרת אלא מתוק, לא דמורו תלוי בחזרת דשקל כר' בנימין, חזרת תשתחילתה מתוק וסופה מר אין יוצאין בה אלא בסופה, [חזו"א], וכן עשו המצרעיים לאבותניו, תחילה ב'מיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך' ואח"כ 'וימרו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים'.

באיזה אופן יוצאין בירקות הנ"ל, תנן דיוצאין בין לחין בין כממשין וצ"ל דהיינו בקלה, אבל הא דתני אבל אלא בכמושין היינו בעלין.

אין יוצאין כבבושין ולא שלוקין ולא מבושלין, תנה ר"ח אמר בשם ר' יוחנן **דזית כבוש** מברכין עליו **בפה"ע**, ור' בנימין אמר דירק **כבוש** מברך שדקל נהיה בדברו, ואי"ל דמתני' דאין יוצאין כבבוש שדקל כר' בנימין, דהלא הלכה כר"ח דדייק טפי מר' יוחנן, ועוד דחזינן לרבנן דמברכים על תורמסין בפה"א והלא שלוקין אותו ו' פעמים, אלא לעולם לא פליגי וטעמא דמתנ' דע"י שהן כבושין אזיל מרירות, והתורה אמרה על מצות מורורים יאכלוהו, וזית כיון דאין דרכו לאכול חי אלא כבוש, ועומד לכך, מברך על כבוש בפה"ע, אבל ירק הנאכל חי מברך בפה"א, ולכן תורמסין דהוו כזית מברך בפה"א כשהן שלוקין.

עוד דינים בירקות הנ"ל, מינים הנ"ל **מצטרפים לכזית**, ויוצאין **בקלה**, **ובדמאי** כיון דרוב ע"ה מעשרין, אבל בטבל הוי מצוה הבאה בעבירה, **ומעשר ראשון** שניטלה תרומתו, **ובמעשר שני** והקדש שנופדו.

פ"ב ה"ו

כא אין שורין את המורסן פסולת שבחטיין לתרגולין מפני שמחמץ, אבל חולטין ברותחין ואין מנחין אותו להחמיץ, והא דנח' ב"ש **וב"ה** בחיוב חלה במעיסה וחולטיו ופי' תתם **מעיסה חמין** לתוך קמח, וחליטה קמח לתוך חמין, ובמורסן בין חמין למורסן ובין מורסן לחמין מותר לפי שיש במורסן שמוננות ובכה"ג מהני ליה חליטה.

לא תשרה אשה את המורסן להוליך בידה למרחץ לשוף את שורה, אבל שפה על בשרה יבש ואף שהמים שופחין על בשרה.

לֹא יֵלְעוּס אָדָם חִטִּים ויתן על מכתו מפני שהם מחמיצות.

מלוגמה בנסרחה ונפסלה מאכילת כלב, איכא דתני זקוק לבער והיינו דנתחמצה בפסח וחלה חובת ביעור ואח"כ נסרחה, והא דתני דאי"צ בנסרחה ואח"כ נתחמצה.

פ"ח ה"ז

אין גנותין קמח לחרוסת שיש בה חומץ ורגילים ליתן קמח להקהות את טעמו, וכן לא יתן קמח בחרדל, ואם נתן **לת"ק** יאכל מיז ולבלב שלא ישאה, ו**ר"מ** אוסר לפי שהוא שוהה באכילתו.

אין מבשלין את הפסח במשקין ומי פירות, **לר"ע** דכ' בפסח דאין לבשלו 'ובשל מבושל במים', דל"ד מים אלא אף שאר משקין, ו**ור"י** ילפי' ק"ו ממים שאין מפיגין טעמם של הפסח, א.ת.א. ובמבאר דהאיסור בבישול משום דבעי טעם צליל'.

אלו מים ראויין ללישת מצה, אין לשין מצה **בשאר משקין** דבעי לעני עני וזה מצה עשירה, אבל מקטפין טחין פניה לאחר לישתה במשקין, ו**ר"ע** אמר שהיה עם ר"א ור' יהושע בספינה ולש מצתן במשקין.

אין לשין ב**רותחין** לפי שהן חולטין ואין מחמיצין, ובעי מצה הבאה לידי חימוץ כמבואר לעיל ברבוכה, ולא בפושרין לפי שהן מחמיצין, אלא **בצוננין**, והא **דמנחת** הבאות מצה לשין אותן בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו, שאני מנחות דכנהנים זריזין, והכא הדבר מסור לנשים העצלניות, ומ"מ אף כנהנים לא יולשו בפושרין, כדי שלא תחלוק בין מצה למצה, כדאמרו **דנדה חופפת וסורקת**, וכנהנת הטובלת לתרומה אינה חופפת וסורקת שהיא גיגלה בטבילה, ומ"מ כהנת נדה חופפת וסורקת שלא תסורקת בין נדה לנדה.

מי תשמישו של נחתום שמצנן בו ידיו כשהוא מקטף את המצה, ישפכו שהן מחמיצין מחמתם שעל ידי, איכא דתני דשוקב במקום אשבורן שהקרקע נשברת והיינו במקום אשבורן גדול שאין המים נקוין שם, אבל לא במקום קטפרס פי' מדרון לפי שהמים נאספין, ואיכא דתני אף במקום קטפרס והיינו בקטפרס גדול ותכ"ד ירידתן נבלעין המים, ואינם נאספים, אבל לא באשבורן שהמים נאספין ומחמיצין.

דין שריתת חטים ושעורים, שרה חטים ושעורין **במים** ג"א דבדוקן ואם נתחמצו אסורות, ואם לא נתחמצו מותרות, **ולר' יוסה** אפי' שרה שעורים במים אם **נתבקעו** אסורות דביקוע סימן לחימוץ, שרה **בחומץ** מותרות, דהחומץ צופדן שלא יתחמצו.

ר' אימי הורה לבער **יין קוסם** שעומד לחמץ, לפי ששרוי ב' שעורים יסד' מלך פירות מחמיצין, ר' מנא הורה לבער **דבש ששרוי בו חטים**.

רבנן הורו לא' שהיו לו **חביתו שמן באוצר החיטין** שיגרוף החיטין מלמטה ויבערם.

ר' אמי הורה **בכדין שיש בהם כותח**, לשרות במים ג' ימים מעת לעת ומותר להשתמש בפסח.

ואלו עוברין

פ"ח ה"א

כב חמץ נוקשה ותערובת חמץ עוברין מהשולחן דאיכא עליהם בפסח אלא, ואין בהן כרת כפי שיבואר, והאמר ר' מנא דאלו מינים דוקא בראית בהם מים אבל אין החומץ ושאר משקין מחמיצין, והיינו **כותח הבבלי** שנעשה ממי מלח וחלב, ונותן בהם פירורין של עיסה, **שכר המדי** שנותן בו קמח שעורין, **חומץ האדומי** חומץ הדרום שביהודה, והיינו דבראשונה בזמן שביהמ"ק היה קיים, היו עושין יין לנסכים בטוהרה ולא היה היין מחמיץ, וכשהיו חומץ חומץ היו נותנין בו שעורים, וקראו לא חומץ הדרום, **זיתים המצצי** ששמו זיתיהו ועשויו לרפואה, **זומן של צבעין** שנותנין בו קוצם מי סוכין שיקלוט הצבע, **עמילן של טבחים** שבלים שלא הביאו שליש שכותשן ונותנין בקדיירה ועי"כ עולה הזוהמה מתוך התבשיל, **וקולן של סופרים** עיסות של בצק לדבק התייתוב כפי שהיו עושין ב"ל לסטנדריה, ור"א אמר דאף **תכשיטי נשים** דחמץ נוקשה ע"י תערובת, איכא דתני תכשיטי נשים תערובת סולת עם בשמים להשיי השיער, וצ"ל אבל לא טיפולי נשים להסיי שיער בפנים של מטה, ואיכא

דתני טיפולי שיער, וצ"ל דכ"ש תכשיטי נשים דטיפולי מאים טפי.

לאו וכרת בחמץ נוקשה ותערובת, כל שהוא מין דגן יש בו לאו דכ' כל מחמצת לא תאכל' לרבות כותח הבבלי וכו' שיהיו באזהרה, אבל אינם בכרת דכ' כי כל אכל חמץ ונכרתה' ומשמע דוקא חמץ בעין, והא דבתרייהו כ' 'כל', י"ל דכל מחמצת מרבה נאכלין ללאו, וכל מחמצת מרבה אכוליין לרבות את האשה כמבואר בבבלי, ולכן אין כרת אלא על חמץ בעין, וכן דתני **דיוצאין מבוצה מתובלת** אינ"פ שאין אף טעם דגן, אם רובה דגן ותק' מ"ט ליכא כרת במיני דמתני' דאי רובן היתר מ"ט איכא אזהרה, וה"ה דהו"מ להק' מ"ט בעי קרא לרבות תערובת הלא בעי איסורו תורה אולי אחר הרוב, [ואף דמיני דמתני' ליכא רובה ככותח הבבלי, י"ל דמתני' אסור משום טעמו וממשו, ולוקין עליו, והיינו אף למ"ד דטעם כעיקר מותרו], יש שאמרו דליכא **כרת אלא בלחם** ומתני' אינם חלם, ואין ס"ד דיליף חמץ ממצה דהוקשה אהרדי דכ' **לא תאכל** עליו חמץ שבעת מי"ם תאכל עליו מצה' כל שישנו בקום אכול מצה שיש בו לא תאכל עליו מצות, והק' כיצד ניתן ללמוד חמץ ממצה, הלא אין מצה קרויה לחם דכ' 'שבעת מי"ם תאכל עליו מצות לחם עוני', ועוד ראה דלא ילפי' חמץ ממצה דתני דיוצא אדם יד"ח ברקיק שרוי ואם מבושל לא נמחה, אבל נמחה לא וגבי חמץ אף דאין חמץ ברור הוא חמץ, אלא טעמו דליכא כרת כיון דאין חימוצו ברור ולעולם לא בעי לחם, וחיבי אף על חיטה שנתחמצה, ומתני' שאין חימוצו ברור, אף תימה למימר הכי, ושמא י"ל דאין חימוצו **דמתני', מלקות בתערובת חמץ**, **לר"ל** אין לוקין על מינין דמתני', ואילה"ק ממאן דפי' להא דתנאי **על חמץ ברור חיבי כרת ועל עירובו סופג ארבעים**, דאיירי בכותח הבבלי, [אבל לרב איירי בשיאורן], דר"ל יפרש להך ברייתא בתערובת חמץ ומצה, והנהג בתערובת חמץ ומצה אי' איכא רוב חמץ חיבי כרת, ואין איכא רוב מצה ויכא בעי יד"ח, וצ"ל שיש בו חמץ ומצה, וכן כזית אלא עם השאר, וכר"ש דלוקין על כ"ש וס"ל דל"ד בבריה כנמלה חוטיה לוקה אלא אף בכמח.

כג קדירה שבישל בה חמץ רותח בער"פ, לא יבשל מאותו המין אלא אחר הפסח ואף דחמץ לאחר הפסח נאסר, י"ל כר"ש דאסור מדרבנן, ובחמץ בלוע לא גזר דאניו בכלל כי ימצא' ומין אחר מותר אף בפסח אם בישל קודם הפסח ג' בתבשיל ודטל טעמם הבלוע בשמים, אבל בשלא ביטל טעם החמץ בער"פ, אסור משום דחמץ אסור במשהו, ועוד שאין מבטלין איסור לכחתיילה, ומ"מ במינו אסור משום דמין במינו אף בדטל מעורר את מינו לייאסר ומשמע דל"א חזר וניערר אלא במינו וצ"ע, ואפשר ס"ל דכל איסורין שבתורה במשהו, וקאמר דאף א מכלול קודם הפסח בס', מ"מ אי מבשל במינו מצא מין את מינו וחזר ונאסר [וכעני"ז מצינו בערלה].

חשש חמץ בטחינת הקמח, ר' **אבהו** ציוה לטוחנים שלא יניחו שום קמח זע"ז, עליו תחתממו ויחמיצו, ר' **חיננא בר פפא** היה הורץ ללוקח לעמוד על הרחיצין להשגיח החימוץ, ור"י **בן בון** היה טוחן אצל הצורך ששם היה בטוח שלא יתערב, ר' **אבהו** הורה ליתן מים לכלי של המידה לרוחצו ויהפכו ד"פ להוציא כל המים ויתביש קודם שנותן הקמח.

היכן יניח השקנן, ג"א דאין ליתן על עפר אלא על עשבין והיינו מו' שעות ולמעלה דביש לחלוחית הטל, ו**ג"א** איפכא דניח על עפר ולא על עשבים.

פ"ח ה"ב

בצק שבסדיקי עריבה עריבה שבה לשין העיסה, אם יש כזית במקום א' חייב לבער ולא בטיל אגב העריבה, ואף כשיש חוט המחבר בין ב' חצאי'ן חשיב כאחד אם הוא נקלף כאחת, ובבצק יבש משערים בלח, אבל פחות **מכאן** שאין כזית במקום אחד, אף אם יש הרבה חצאי' כיתיים, בכל במיעוטו ולא דהכלי מצרפן להתחייב בביעור, אלא בטלין במיעוטו, וה"מ כשאין חמץ ברובה של עריבה, **וילה"ס** במיעט מרובה האם אמרי' דכיון דנראה לבער, חייב לבער, וה"נ ילה"ס בכזית במקום אחד דחייב לבערו.

ב' חצאי' כזית שאינם מחוברים בכלל, הנה אין הבית מצרף ב' חצאי' כזית, אבל כלי מצרף, והא דתנן דפחות מכאן מכזית במקום א' בעריבה, בטל במיעוטו, ר"ל דאיירי במחובר בכלל, אבל בתלוש הכלי מצרפן.

עריבה שנטמאת ונמצא בה בצק, אם הקפיד עליו חוצץ לטבילה, וה"נ אינו חיבור להזאה שאם נטמא הכלי במה, לא מהני הזאה על בצק, ואין לחלק הכא בין חציצה להזאה,

מדתנן בפספא, **אם הוא רוצה בקיומו'** שמחזק את סדקו העריבה, הוי כעריבה שיעור חושש, ומדלא שנה אם רוצה בקיומו, חוצץ, ש"מ דכגופה של עריבה לענין הזאה.

חיבור לטומאה ולא להזאה, אבר מדולדל הוי חיבור לטומאה ולא להזאה, וכן ציפורן מדולדלת, וצואה שתחת הכסא והידיוק קרוייה דלעת כישה וחוליה ששואבין בה מים, ומסבבים ראשה בעיגול של ברזל או צנ' שלא תשבר אם תגון באבן, ומיהו עתה היא בריאה, וי"א אף כשות של כסן שיער הדק שבבשרו של קטן, כעין שיער שנולד בקישואין, ואותו שיער נקרא בלשון המשנה בעיקצין כשות של קישות, ואינו שיער ממש ולכן אינו חיבור להזהי ומ"מ חיבור לטומאה, וטעם החילוק דבהזאה כ' 'וזהו על האמה' ועל כל הכלים' י"י ועל כל הממקימים שבכלי כהידוק הקרייה, אבל בטומאה כ' 'לכם' לצורך לכם דהיינו הטפל לקרייה, והנה בתוספתא ג' צואה שתחת הכסא 'חיבור להזאה ואינו חיבור לטומאה', ולפי"ז את דאמר דאינו חיבור לטומאה אסיפא קאי 'דאם רוצה בקיומו הרי הוא כגופה של עריבה, ומשמע בין לטומאה ובין להזאה ולא כצואה שתחת הכסא, והא דאינו חיבור לטומאה כיון דרבי' מלכם' כל שהוא צורך כלי, (המפורט של פרקים וכן כל הנה דחיבור לטומאה ואינו להזאה, י"ל דמדאו' אף חיבור להזאה, אלא דרבנן מחמיר' גבי הזאה).

כד טרקטה סופגנין שבלילתן רכה, ר' יצחק התיר ללוש א' א', אבל לא שנים אא"כ שטף ידיים במים כין א' לא'.

קיבטיות בירתייות חביות מוריים שבאין מבירות, צריך לבער לפי שנותנים קמח לתוכן, וכן צריך לבער **פולוינא** פירורין, א"נ שם מאכל, [קה"ע].

בצק החרש פי' בצק שציינו ששאינו נכנס אף החמץ והוא משנה כחש שיש לו אזניו ואינו נכר אם שומר או לא, אם יש עיסה **כיוצא** בו שנילושה באותה שעה והחמיצה הרי"ז אסור, ואם **לא מצא אחרת**, משער עד הילוך ד' מילין שיעור שתחמיץ העיסה, והיינו כשלא נתעסק בה אבל אם מתעסק אינה מחמיצה אפי' יותר מכאן.

פ"ח ה"ג

הפרשת חלה בטומאה ביו"ט של פסח דעיסה שנטמאת אין הכין אוכל את חלתה, ואינו יכול לאפותה ביו"ט, וא"א להשהות עד הערב בין לתחמיץ ויגבול בעי ב"י וב"י, ולשורוף ביו"ט אי"ל שלא שדן שורפין את הקדשים ביו"ט, לכן **לר"א** לא יקרא שם עד שתאפה וקורא שם, והיינו דמערים ואומר זו וזו אני רוצה לאכול ורודה, ומערים ואומר זו אני רוצה לישון ומשיירה בתנור לישרף ויתבאר בהמשך עד דעת ר"א, **והלך בתירה** טייל לצונן כדי שלא תחמיץ, אבל ר"א חייש שמאל א' ויחזר ותחמיץ ור' יהושע אמר דאין חייב עליו בב' ובב"י אלא מפרשתה ומניחתה עד הערב ואם החמיצה החמיצה ולא איכפל' ההחמיצה כיון דלא ידידה היא, אלא של כהן, ואין חייב עליו, ור"א פליג ס"ל טובת הנאה ממון והוי כדרידה.

חלה דמתני' **בנטמאת אחר לגלוגלה** דכבר נתחייבה בחלה, כדתנן בחלה דאכולי עריא מהגיעה עד שתגלגל בחטים, אבל נטמאת קודם שתגלגל יעשנה קבין כדי שלא תתחייב בחלה, דשיעור חלה בה' רבעים, והיינו קב ורובעו קב, וכדתנן שרי חלה מדי שאינו יכול לעשות חלה בטוהרה יעשנה קבין, ואף דר"ע פליג תתם, וס"ל דאין להפקיע מחיוב חלה אלא יעשה בטומאה, מ"מ הכא שאני דבא לידי חמיץ אף ק"ע מודה, וכן לר"א דאופה אותה בערמה"ס, ס"ל דכל כמה דאפשר שלא הערמה עדיף.

חלה דמתני' כשלשה ביו"ט, אבל מעיו"ט והטילה לצוננין ולא תחמיץ א"נ בשאר יו"ט דליכא חשש חימוץ דאפשר להפריש חלתה מעיני"ט אסור לטטלס, כדתנאי הדלש עיסה ביו"ט מפריש חלתה ביו"ט, לשה בעיני"ט ושכח להפריש חלתה לא יטטלס ואי"צ לומר דלא יפריש חלתה משום שבות דמתקן את העיסה, י"א דלא אמרו עירס תחילת הלישה שנותן מים בקמח כיון דאיירי בעיסה **טמאה** דאין מפריש חלה אלא לבסוף, אבל בטוהרה אם עירס בעיני"ט אסור להפריש ביו"ט, ובדין דטוהרה היה מפריש לבסוף אבל כדי שלא תטמא תקנו שיפריש תחילה.

י"א פי' טמאת דגמי' דהברייתא איירי בער"פ ובטמאה דכה"ג חייב להפריש חלה בער"פ, אבל בעצרת ובחג שרי להפריש חלתה, משום תיקון אוכל נפש, וי"א דאפי' בעצרת ובחג אסור דכ' כל מלאכה לא יעשה בהם' דדמי למלאכה ביו"ט, ו**קובינת ירק** של תרומה לחתוך פסולת מהירק דשרי ביו"ט אסרי' משום תיקון אוכלין, י"א דתרומה לר"א איסרא נקט ממש' עדיית, כיון דהירק ראוי לאכילה בלא חיתוך, ו**ורבנן דקיסרינ** קמ' **גש במבור קטנית** דלג"ה בור דכרכו בחיקין ובתמחוהו, וי"ל משום דהוי צורך אוכל נפש כאפי' בשאר דשרי, אבל הפרשת תרומה מד' להקדיה וטסיהה דאף לג"ה אסור משום דדרכן לעשות לימים דרבי' אבל חלה דדרך להפריש משתגמר הלישה

משמעות הכעסה ככרות ככרות אף ביו"ט. שרי ואפי' גלגלה העיסה מיעיט"ט, ולפי"ז תק' מהו טור כמתקן אכולין.

כַּה **האם עדיף ל"ת דשב ואל תעשה, מקום ועשה**, תגן מבתינו דר' **יהושע אמר** לר"א דנמצא שורף קדשים ביו"ט והא אין שורפין ביו"ט, משום דס"ל דשב ואל תעשה עדיף ולכן ישיה אף דעובר על ב"י וב", וכעיי"ז נח' דהנה דם בכור ומעשר ניתן מתנה אחת ע"ג המזבח, ודם עולה ושלמים ניתנים ד מתנת ע"ג המזבח, ונתערבו דמים של מתנה אחת באחת או ד' בד' ניתנו כשיעוורים, אבל **נתערבו ניתנים ד' מתנות בניתנים מתנה אחת**, לר"א ינתנו ד', ולר' **יהושע** ינתנו מתנה אחת, וטעמא דר"א אף דעובר על בל תגרע, מ"מ מוטב לעבור בשב ואל תעשה, מאשר לעבור על בל תוסיף בקום ועשה.

עוד בנדע ר"א דמשיירה בתנור לישרף, **הא דלא קורא שם ורודה** כיון דאסור לטלטלה משום מוקצה, ועוד שהרדיה עצמה אסורה משום שבות שלא לצורך, והא דלא רודה ואח"כ קורא **שם** אף דדעתו להפריש אחת מהן שרי דרך הערמה, י"ל דחייש' שמא יאכל, והא דלא יקרא שם וירדנה עם אחרת ויולין לקרן זוית, וכדמצינו דמטלטלין בכלי יאחד תרומה טהורה עם הטמאה עם החולין, י"ל דשאני טמאה שהיא צורך טהורה, אבל בזהל זו החולין לצורך הטמאה, **הוא דלא ישליך לאשפה** ויקרא שם ונמצא דקודם קריאת שם שרי בטלטול, י"ל משום דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ונוע' יר' תרומות דמבעי אין יכול לתרום משל הפקר על שלן, והא דלא יזליך לקרן זוית ויקדשהו עם י"ל דעד שימצא קרן זוית ישרוף אלו שבתוה, אבל **וחברייא הק' מ"ט אינו מקדיש ומשליך לאשפה**, אבל י"ל משום דאין אדם מפקיד דבר שאינו שלו, **ור' ירמיה הק' מ"ט אינו מפררה ומשליך באורי הבית וקורא שם** דנמצא שלו מקדיש, וי"ל דאמר ר"ז דדוקא הכלי מצרף ב' חצאי זיתים אבל אין הבית מצרף ופחות מכזית אין עובר עליו, וה"ל דלא לקרוא שם חלה אחר שפירין, אבל פי' ר' יוסה דל"ק, מ"ט לא יקרא בעודן באורי פי' דכל האי דאין הבית מצרפן משום דבטלי לקרקע, אבל בעודן באורי הבית מצרפן לחלה, ונמצא דמדמי דין חלה לחמץ, ולק"ז או אין קרקע הבית חשיב המן מוקף, ולפי"ז לר"א קורא שם בעודן כולן בתנור, [ועד יתכן לפרש דהקר' הנ"ל לר"א [לאו מ"ט שורף אלא [- מ"ט בעי לאפות את החלה הלא יכול להשליך לאשפה, והלא יכול להקדיש, והלא יכול לקרוא שם קודם שפירוף לאורי חלה].

אותו ואת בנו שנפלו לבור ביו"ט לר"א יעלה את הראשון ע"מ לשחוט, והשני עושין לו פרנסה שלא ימות, **ולר' יהושע** יעלה את הראשון ע"מ לשחוט ולא ישחוט שומצא עיליה דהשני יותר טוב, ויערים ויעלה את השני אע"פ שחישב שלא לשחוט א' מהן מותר, והא דבבמתי"ז גבי חלת יו"ט ס"ל לר"א דמערמים, מ"ל דהאיש מתני' דאח"כ ב"א, והא דבבמתי' ר"י לא ס"ל דמערמים י"ל דשאני איסור שבות מאיסור חטאת, א"נ כדי לחוס על ממונם של ישראל.

ר' ברכיה דרש הלכה **כבן בתירה**, יש שהביאו ראה מדתני להלן תפח תלטוש בצונן ומשמע דלכ"ע מהני צונן לעיסה, **אבל י"א דמח' ואח"כ סתם הלכה כסתם** ע"כ דהא דבעי ר' ברכיה להורות הלכה כב"ב, משמע דאף לר"א ור"י מהני צונן לעיסה, אלא דס"ל דחייש' שלא תזור ותחמץ העיסה, ולהלן עצה טובה יחייב.

פ"ה ה"ד

כז **א' נשים באפית מצה**, **לר"ג** ג' נשים לשות כאחת מלא התנור, ואופות בתנור בזו אחר זו ואין שש חימוץ אף שממתנת עד שיאפו האחרות, ונמצא דהראשונה שוהה כדי הסיקה, והשניה כדי ב' הסיקות ואפייה אחת, והשלישית ג' כדי ה' הסיקין וג' אפיות.

ולחכמים אין להלקי כ"כ, אלא כשראשונה עוסקת בהיסק השניה בקיטוין והשלישית בלישה, ונמצא דהראשונה שוהה כדי היסק, והשניה כדי הסיק ואפייה, ושלישית כדי שני הסיקין ואפייה אחת, ואם באה שלישית להוסיף ככר ממתנת כדי ב' הסיקין וב' אפיות דאופה בהיסק שלה ב' ככרות.

ולר"ע אין כל הנשים שוין דיש עצלניות, ואין העצים והתנורין שוין דיש שאין נבערים מהר, אלא אם רואה שהבצק עומד לתפוח תלטוש ידיה בצונן ותקטף הבצק.

באה אחרת אחר ג' נשים לאפות לר"ג לא התירו אלא לג' נשים, ולכן ממתנת עד שיגמרו הג' ללוש וכן תן אחריה, ונמצא רביעית ממתנת ג' היסקין וג' אפיות, ולרבנן רביעית באה אחר השלישית, ונמצא ממתנת ב' היסקין וב' אפיות.

גדול העיסה למצה איכא דתני בשעורים בד' קבין, וחזיטיס בד' קבין דאיירי שיש בחיטים שמונותי ומצוי בחיטים יותר משעורים, ואיכא דתני בחיטים ד' קבין ובשעורים ג' קבין לפי שהשעורים עבין וממהרים להחמץ.

פ"ה ה"ה

שיאור וסידוק פי' שיאור שלא החמץ כל צורכו, וכשמחמץ נעשה סידוק, לר' יהודה ישרפו, ורק על סידוק חייב כרת, ושיאור היינו כקניי חגיבין, וסידוק שנתערבו הסדקים זה זה, **ולחכמים** זה וזה חייב כרת דאין לך סדק מלמעלה שאין תחתיו כמה סדקים, אבל שיאור דפטור בו היינו שהסכספי פניו כאדם שעמדו שערותיו מתוך פחד ורתת, **ושיאור זה לר"י** אינו טעון שריפה ומותר להאכילו ללכלב.

פ"ה ה"ו

ער"פ שחל בשבת, **לר"מ** מבערין הכל קודם השבת בין תרומה ובין חולין, [וכר"א דשורפין קדשים שלא לבוא לידי ב"ה, ולר"מ אף בספק שורפין], ולחכמים בזמן, [וכר' יהושע דאין לשורף קדשים ביו"ט, ולחכמים אפי' בחול אין לאבד תרומה], **ולראב"ז** תרומה וחזית השבת שאוכלין מועטין ואינו יכול להאכילה לזרים ולא לבמהני זרים, משא"כ חולין בוטטין ואתיא כר"ג לעיל פ"ק דמחלק חזולין יאכלו כל ארבע תרומה כל חמש, וכמו דהלכה כר"ג ה"ו הלכה כראב"ז.

שריפת תרומה תלויה, מודים ב"ש וב"ה דאין שורפין **תרומה טהורה** קודם השבת, לפי שאפשר למצוא לה אוכלין, וכן מודים דשורפין תרומה טמאה, אבל תרומה תלויה, **לב"ש** אין שורפין דהוי כטהורה דחייש' לכהן וה"ל חייש' לאליהו ששבת בהר הכרמל ומעיד שהיא טהורה, **ולב"ה** שורפין דאין אליהו בא לא בשבתות ולא בימים טובים.

פ"ה ה"ז

כז **זוכר שיש לו חמץ בביתו**, ההולך בער"פ **לשחוט פסחו** ולמול את בנו, ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו, וזוכר שיש לו חמץ בתוך ביתו, אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו יחזור, ואם לאו יבטל בלבו. ההולך להציל מהגיים ומהנהר ומהדליקה ומהמפולת וזוכר שיש לו חמץ יבטל בלבו, ואפי' יש שהות ביום לחזור ולבער.

ההולך לשבות שביתת הרשות וזוכר שיש לו חמץ יחזור מיד, ואפי' יש שהות בידו לילך ולקנות שבייתה ולבער.

גדול השלום שיש לאף מבית חמיו שהוקש לדברים שחייבים עליהם כרת.

מילת בנו קודמת לשחיטת פסחו, דכ' 'המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו'.

תלמוד ומעשה מי קודם, שביתת הרשות דתנן לאו רשות ממש אלא אפי' הולך לשבות אצל רבו או מי שגדול ממנו בחכמה ומ"מ יחזור לבער דשנה רבי מעשה קודם לתלמוד, אבל בעלית בית אריס בלוד אמרו דתלמוד קודם למעשה שמביא לידי מעשה, וכר' אבהו ששלח את בנו ר"ח ללמוד תורה בטבריא ושמע שהוא גומל חסדים עם המתים, ושלח ר' אבהו המבלי אין קברים בקסרין, שכבר נמנו דתלמוד מביא לידי מעשה.

אף לרבנן דתלמוד קודם **כשא"א ע"י אחר המעשה קודם ומתני' בכה"**, וכן ר"ח ר' יוסי ור' אימי איהור לבוא אצל ר"א, והשיבו כששאלם דהלכו לקבור גר ממקום רחוק שלא היו לו קרובים.

פ"ה ה"ח

מי שיצא מירושלים וזוכר שיש בידו בשר קודש, אם עבר את הצופים שורפו במקומו, ואם לאו חוזר ושורפו לפני הבירה מעציה המערכה.

כ' 'ביום ההוא ימצי על מצילות הסוס קדש' וגו' פי' דעתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים עד מקום שהסוס רץ ואינו עושה צל, פי' שיעור מרוצת הסוס עד חצות היום שהחמה בראש כל אדם ואין הצל נראה לצדדים, והיינו שיעור צופים, שהוא כמו ירושלים ולכן צריך לחזור ולשורף לפני הבירה, אבל ר"ש ב"ר הק' דאם הוא

קודש יכול לשורפו במקומו ות' דאפי' בירושלים שורפין לפני הבירה מעציה המערכה, והנה בירש"י פסחים כד, משמע דהוא בית הדשן העשוי לשריפת בשר קק"ל, אבל צ"ע דלהלן פ"ו מבואר דפסח שנטמא שורפין בחציריהן, ומבואר התם דהוא קולא לאכנסיה, א"נ הבא בדרך לשורף לפני המערכה, וכאן משמע דאינו קולא אלא חומרא.

בשר יוצא קק"ל דגזרו עליו טומאה מדרבנן, **ר' יוסה אמר** דכיון שנמצא פסול בחוץ נעשה כנטמא בחוץ ושריפתו שם, ולא כנטמא בפנים, אבל ר"י בר בון הק' וכי ד"ת הוא פי' הלא א"י אלא מדרבנן ולכן אין לאסור להכניסו בפנים ולא בעי לשורף דוקא בחוץ.

שיעור לחזרה בחמץ וקדשים, **לר"מ** זה וזה בכזית, **ולר' יהודה** זה וזה בכביצה, ואיכא דמחליף לר"מ ור"י וסימן לתנא דמתני' ממח' **בזימון** דשלשה שאלו כאחד אין רשאין להילקף לר"מ בכזית ולר"י עד כביצה. **לחכמים** בשר קודש בכזית, וחמץ בכביצה, כיון דלחמץ יש ביטול, משא"כ קודש, **פחות משיעורים אלו** אין מטריתין לחזור.

מהא דאמרו חמץ וקודש ש"מ דדינים שוה דנשרפין מעציה המערכה כגון לאכנסיה, א"י ד'צציקנין' [צרי עין] דתנינן להלן פ"ו ה"ח דפסח שנטמא ונשרף מעציה המערכה.

מקום שנהגו

כח מלאכה בער"פ מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין, אבל אחר חצות שהוא זמן הקרבת קרבן פסח דכ' 'בין הערבים', אסור מן הדין, ו**מקום שלא נהגו לעשות אין עושין**.

איסור מלאכה בזמן שחיטת הפסח כ' שם תזבח את הפסח בערב', ואף שלוחו שוחט, מדשינה קרא וכ' 'ובשלת ואכלת', והא דכ' 'שם תזבח ואכלת' קמ"ל לאיסור מלאכה בזמן זה, וכדתני דכל אדם שצריך להביא עצים ובכיורים להאומר רבי עלי עצים למזבח, וגזרים למערכה, אסור בהספד ותענית ומלעשות מלאכה בו ביום, ותמידין שהן קרבנות של ישראל לפי שבאים מהשקלים א"י"ל דצריכים כל ישראל לעלות לעמוד שבעים מהשקלים א"י"ל דצריכים כל ישראל לעלות לעמוד דכל ישראל היו בטלים ד', ואספת דגנך' לכן תקנו נביאים וראשונים שמואל דוד **כד' משמרות ובכל משמר היה מעמד אחד בירושלים** של כהנים [לעבודה] לויים [לדוקן], וישראלים להוכיח שהן שלוחי ישראל, [ותני דבירושלים היו כד' אלף אנשי מעמד, וביריחו יב' אלף מחצה אלף ואף שיריחו יכלה להוציא יותר מ"מ חלקה כבוד לירושלים].

דברים המעכבין את הקרבן, רשב"א אמר דכהנים לויים וישראל ושיר מעכבין את הקרבן וצ"ל דשיר היינו כלי שיר כיון דכבר מנה ללויים, ולפי' להל' תני דכ' 'וכל הקהל משתחוים' היינו ישראל, והשיר משורר לויים ומוצאות ממצריים להכניסן, ובעי נמי מלי שיר דאין מקורא יוצא מדי פטוט, עד לכלות העולה', וי"א מדכ' 'ואתנה את הלויים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לויים לעבד את עבודת בני' כהנים לכפר על בני' שיר [ולמדו דהשיר קרוי כפרה ושהשיר מעכב], ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני"א אל הקודש' ישראל.

האומר הרי עלי עולה משש שעות ומלמעלה ואינו מקיים נדרו אם יביא שבתיה, אמרו לר' אבהו דאסור במלאכה כל היום, ולא דמי לפסח דאסור במלאכה רק משש שעות ולמעלה, כיון דא"א להקריב פסח משחרית אבל בעולה אפשר להקריב אלא דאינו יוצא ידי נדרו.

מנהג הנשים, **י"א** דמנהג הנשים שלא לעשות מלאכה **במוצאי שבת** אינו מנהג, אבל עד שייסימו תפילת הציבור היא מנהג נכון וחיובים בו, וכן שלא לעשות מלאכה **בשני וחמישי ושני** משמענן דאסור במלאכה אינו מנהג והיינו בג' ראשונות שאין איסור מלאכה כנ"ל, אבל עד שיגמרו סדר התפילה הוי מנהג, **בהר"ר** אינו מנהג, אבל מהמנחה ולמעלה הוי מנהג משום ד"רש אחרזון, **בר"ח** הוי מנהג, ודוקא בנשים לפי שאם פרקו ונזמיהן לעגל, וכן הוי מנהג מה שנהגו איסור **למשתייא מר"ח אב** שלא לטות מר"ח אב משום שבו פסקה אבן השתיה דכ' 'כי השתות יירסון', י"מ שלא לשחות יין

אבל צ"ע דאזיכע מנהג נגיש דוקא (ולפי"ק קמא א"ש טדויה מנהג הנשים הוא), וי"א דכל ה"הל מנהג.

עצי שיטים ממגדל צבעיעא שם מקום שהיו מביאים משם עצי שיטים למצרים לבנות את הארון, והיו נוהגים בעצים אלו איסור והורו ר' חנינא לשואלים דכיון דאבותיהם נהגו בהם איסור, לך שיטא ישנו ממנהג אבותיהם נוחי נפש.

מנהג איסור ומנהג בטעות, כל דבר המותר והוא טועה לנהוג בו איסור אם נשאל מתירים לו כיון דנהג איסור בטעות, וה"ה אם אינו שואל מתרים לו, וי"א דדוקא אם נשאל מתירין לו דאלי"ה אתי למיסוך, אבל דבר שיועד שהוא מותר ונוהג בו איסור אם נשאל אין מתירין לו דהנהיג ע"ע איסור.

כט יושבין על ספסל עכו"ם בשבת אף נדראה כעוסק במקח וממכר, וכשאמרו בעכו לר"ג שישב על ספסל עכו"ם לא אמר להן דאי"ז אלא מנהג, אלא עמד והלך לו.

יהודה והלל בני ר"ג נכנסו למרחץ יחד, וכשאמרו להם כבכול דלא נהגו לרוחץ ב' אחין יחד, לא אמרו להם דרק בעל אחותו אסור ומבואר בבבלי גזרו ב' אחין אגב בעל אחות, אלא נכנסו וזו אחר, ועוד שיצאו בבירור לטביל **בביל בשבת בקרודקיות של זהב** סנדלין [פנ"ח], ולא אמרו להם דבר, אלא שלחו ביד עבדיהם.

מנהג איסור מלאכה בחוה"מ, חרמי טבריה פי' הצדידים שבטבריה, וגרוסי ציפורין טוחני פולין, ודשושי עכו הדשין וכותשין שם נהגו שלא לעשות מלאכה בחוה"מ אף לצורך המועד, ואף דהיו צדין בחכה ומכמרות שלא למעט שמחת הרגל, מ"מ התיר ר' אימי דאל"כ עדיין ממעטין שמחת הרגל.

נהגו במקום פלוני **וגלו במקום למקום, יש שהוכיחו** מרבי שאסר לבני מיישא **לפרש בים הגדול** גזירה אטו חמיש ועו"ש, ובבבלי איתא דקבלו עליהם שלא לילך מצור לצידון בער"ש ואף שהוא מלא אבותיהם לא ישנו ממנהג אבותיהם נוחי נפש, אבל ליהל"ק מ"ט לא נשאלו על נדריהם ואי"ל דאביהם קיבלו וקיבלו גם על זרעם, כיון דהם לא נדרו והן אבן מתחייב אלא אם נהג במנהג שהחזיקו אבותיו, **אבל אמרו** דרבי ס"ל מדינא דאין לפרש בים הגדול משום סכנה.

לא תתגודדו, במתנ' דמקום שנהגו ומקום שנהגו אי"ל דאיכא 'לא תתגודדו' פי' דאם נעשין אגודות אגודות נראה כנוהגים ב' תורות, כיון דאי"ז הלכה אלא מנהג, וכן אי"ל במקום דאלו נוהגים ככ"ש ואלו ככ"ה כיון דהלכה ככ"ה לא בעי ל"א תתגודדו, וכן לא דאלו נוהגים כר"מ ואלו כר' יוסי, כיון דהלכה כר' יוסי, אלא ככה"ג דנח' תרי תנאי מה ר"מ ור"י אמרו דלא ידעי' מי אמר הדלכה כר' יוסי.

הא דנהגו **בר"ה ויו"ב** ביהודה כר"ע דכולל מלכויות עם קדושת היום, ובגליל כר"י בן נורי דכולל מלכויות עם קדושת השם, ואינו מנהג בעלמא, אבל י"ל דאי"ז לא תתגודדו' כיון דעביד כמר יצא.

קריאת המגילה ביד' וטו', אין בה משום 'לא תתגודדו' דמסדרי המשנה סמכו למקרא 'משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר'.

ההולך ממקום שעושין מלאכה בער"פ למקום שאין עושין או איפכא נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שבא לשם, ואף דגם במקום שעושין יש אנשים שבטלים, י"ל דאיררי במתמיה אדם שעובד תמיד, ואם הולך בטל מתמיה, והיינו דאם הולך ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנין עליו חומרי מקום שאין עושין, וא"כ הוא מתמיה והיינו **דלא ישנה מפני המחלוקת** אף דמדינא אי"צ לנהוג אלא כמנהג המקום שבא משם, כיון דדעתו לחזור אפי"ה לא ישנה, וכיון דאיררי במתמיה איהי"ה דברישא קאמר דמקום שאין עושין למקום שעושין נותנין חומרי מקום שיצא ממאידך לא ישנה מפני המוח'.

פ"ד ה"ב

ל המוליד פירות שביעית ממקום שכלה לחיה למקום שלא כלה לחיה או איפכא ודרש' מנ"כ 'ולבהמתך ולחיה אשר בארצך וגו', דרק בזמן שחיה אוכלת מהשדה בהמתה אוכלת מה' **ולב' לת"כ חייב לבער** דנותנים עליו חומרי מקום זה ומקום זה, **ולב' יהודה** ממקום שלא כלו למקום שכלו אי"צ לבער דאי"ז תלוי במנהג אלא שכאן הפירות אסורים, והוא הביא פירות מותרים, ולכן כשאניו מאמינו אומר לו צא הבא לך אף אתה, וכעני"ז אמר ר' יוסי גבי **מופקד ושמור**, דלת"ק אוכלין פירות שביעית מביתו על המופקד פי' עד שיכלו, ואין אוכלין על השמור שעברו

עוברי עבירה ושמורם, ומזמן זה חייב לבער שאינו מצוי לחיה, **ולר' יוסי אף** על השמור ממצוי מין זה מהשמור, ולא תחוש שלא הביא מביתו דצא והבא לך אף אתה משדה משמורת, ושםא דת"ק פליג משום עוברי עבירה, וכן פי' רבנו נתן שם, אבל ביר' שביעית משמע דפליגי בדא"י בעי דיחא אותו מין מופקד או כיון דאותו המין מצוי מהני.

פ"ד ה"ג

מקום שנהגו למכור **בהמה דקה לגוים** ימכרו, ומקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין, ואל ישנה אדם מפני המחלוקת.

אין מגדלין בהמה דקה בא"י משום ישוב א"י, שמבעיר שדות אחרים, אבל במהיר שרי פי' מדבר בא"י, כדתני מגדלין בסוריא ומדברות שבא"י, ומדבר היינו טז' מיל על טז' מיל דסגי למרעה בהמה ככה"ג.

מכירה ויחוד בהמה לעכו"ם, י"א דתנא דמתנ' דשרי למכור שרי לייחד בהמת ישראל אצל גוי דס"ל אין חשוד על הרביעה, אבל לתנא בעי' איש'י' לרביעה האסורה לבני נח, ותנא דאסר מבתני' דע"ז, א"נ תנא בעלמא ואפשר דהיינו פלוגתא דרשי דא"י דע"ז אי לוקינן בהמה מהעכו"ם לקרבו, אי חייש' לרביעה ולמ"ד חייש' ה"נ אסור למכור, וי"א דאף תנא דהתיר למכור אסר לייחד, דשאני יחוד דהוי בהמתו של ישראל וחשוד על היחוד דלא איכפ"ל שתעקר, משא"כ מכירה דהוי שלו ואינו חשוד על היחוד.

הטעם שנהגו שלא למכור בהמה דקה, הנה אי"ל משום דמוציאה מידי גזיה דאיכא מצות ראשית הגז, והקונה גזיה מעכו"ם פטור, ולר' אילנא אפי' לקח צאנו פטור כי דגדל אצל עכו"ם, ואי"ל דהכי הטעם דת"ק מעז שאין לו גזיה, וכל"מ משום דמפקיע מבכור, תת' מזכר שאין לו וולדות, ואי"ל משום דמוציאה מידי מתנות שהעכו"ם לא יתן, כיון דתת' דאף חיטים אף ימכור לפי שמפקיע מידי חלה, ואף יין ושמן לא ימכור דמוציא מידי ברכה קודם האכילה, ולא משני, כיון דעיקר הטעם משום חשש יחוד א"ר בזריה אטו בהמה גסה דלחלן.

בהמה גסה אין מוכרין בכל מקום, גזירה אטו מוכר לג'יסיון שמוכר לג' ימים, ופעמים דהוברר דשל ישראל היתה, וכשהעכו"ם עושה בה מלאכה בשבת איכא חיוב חטאת ולפי שבהמה גסה עומדת לעבודה, ולא דמי לבהמה דקה שאין בה חטאת לפי שהיא מיוחדת לחלב וגזיה, ואף דבשבת אסור לחלוב ולגזוז, מ"מ אין בזה משום שבתית בהמתו של הישראל.

עבר ומכר קונסין אותו, וכשם שקונסים בהלכה שלא למכור בהמה גסה, ה"נ קונסין במנהג שבאותו מקום, שלא למכור בהמה דקה.

לא קנס בהלכה, ר"ל קנס למוכר גמל שיקנה מהעכו"ם אפי' בכפל הדמים כדי שיחזיר הדמים, ור' בון אמר דקנסו לסרסור וצווחו עליו בן המסרסר לעכו"ם והנה **השוותין עם העכו"ם בבמהם וילדה בכור לר' יהודה** שמיין את הבכור ונותן חצי דמיו לכהן, ואם נתן לו קבילה שהבמה של ישראל והעכו"ם מטפל בה שיהיו חולקין בולדות, קונסין אותו אפי' עד עשר בדמיו, ונותן את כל הדמים לכהן ונפדה בשויו, דהא דנאמר תפדה בשה להקל עליו, **ולחכמים** מקום שם עכו"ם באמצע פטור מבכורה, ור"ל ס"ל כר' יהודה דקנס' ליה, ויותר מר"י אפי' בבהמה גסה שהיא גזירה דרבנן, [גא.ה] לכא"ו הו"ל אפי' בהמה דקה דהוי מנהג, ושמא במנהג לא קנסו יותר מדמיו, אף צ"ע מהלשון 'כשם וכשם'.

עוד בין מכירת בהמה גסה לעכו"ם, אין מוכרין עגלין וסייחים שלמים אף שאינם ראויים למלאכה, מ"מ מחלפין בגדולים.

בהמה גסה שבורה, לת"ק אין מוכרין אפי' שבורים, ור"י מתיר שבורה שאינה יכולה להתרפאות דאין לגזוז בה אטו שלימה, ואף ר"י לא התיר אלא בזכר שבור שמוליד, אבל נקבה אפשר להרביע עליה והעובר חזי למלאכה, ולפי"ז אמר ר' בון דש"מ מרבנן **שאסור להמציא זרע לעכו"ם** דילמא מחלפין בבהמה, וכן הוכיח ר' חגי מדתני הלוקח עובר ממורו של עכו"ם והמוכר לו, אע"פ שאינו רשאי למכור בהמה גסה, וכן המקבל ממנו והנותן לו קבילה, פטור מן הבכורה דבעי עובר ואם של ישראל, וקמ"ל דאף שאינו רשאי, לא קנסי' ליה לפדותו בשה וליתן לכהן, וש"מ דאסור להמציא עוברין לעכו"ם אף שאינם ראויין עתה למלאכה, וצ"ע דשמא אינו רשאי מצד הלכות בכורה.

סוס לעכו"ם, ר"י בן בתירה מתיר בסוס, והר"מ מתיר זכר שהורג בעליו במלחמה, דר"א שהוא רץ ואח"כ נקבה במלחמה ולא חולץ כרצון בעליו, וי"א לפי שהוא עומד ומשתין אבל נקבה רצה ומשתנת כמבואר במדרש תהילים, ונ"מ בסרים שאינו רץ אחר נקבה, אבל עומד ומשתין, **וחכמים** דאסרו ס"ל דכשיזקין כודנו ברחיים יועשה בו עבודה, וכיון שכן אתי לאיחלופי בבהמה.

המוציא בהמה חיה ועוף בשבת, לת"ק חייב בין חייין בין מתים, ולר' בנח מתים חייב, חיים פטור דחי נושא את עצמו, **יש שאמרו** דבן בתירה ור' נתן אמרו דבר אחד, דריב"ב דהתיר במתני' לפי דעשוי לרכיבה, משום דהחי נושא את עצמו, **ויש שהק'** לפי"ז מ"ט אמרו רבנן דהטעם דאסור למכור סוס משום דכשיזקין כודנו ברחיים, אבל אמרו דהרכיבה הוי מלאכה, ותי' דהיינו לדברי ב' תולא.

רב"ב אסר למכור סוס, משום כודנו ברחיים, ולפי שהוא כלי זיין ותניא בתוספתא דאין מוכרין להם כלי זיין.

חיה גסה, תניא שאין למכור חיה כדין בהמה גסה, והיינו כרבי דס"ל לטעמים דכלי זיין ומלאכה, אבל לחכמים פי' בן בתירה, חיה גסה כבהמה דקה דשרי מדינא, אלא דחליא במנהג, אם גזרו אטו בהמה גסה.

פ"ד ה"ד

אכילת צלי בביל פסח, תלוי במנהג המקום ומקום שנהגו שלא לאכול משום נדראה כאוכל פסח בחוץ, ואף בשר עגל ועוף וכל הצריך שחיטה דמיהלף בפסח, אבל ביצה וקולקס מין לוף שהן צלויין מותרים.

הדלקת נרות ביו"כ, תלוי במנהג המקום, וטעם שני המנהגים כדי שלא יבוא לידי עבירה ולפי שהאיש צנוע ואין משמש מיטתו לאור הנר, ומקום שמדליקין שהוא רואה ומתבייש, ומקום שאין מדליקין שלא יראה ויתאוו.

רשב"א ס"ל דאף במקום שאין מדליקין ביו"כ **שחל בשבת** מדליקין דבכך מכבד את השבת, שאינו יכול לכבד במאכל ומשתה, והלכה כרשב"א, ומהא דמדליקין ביו"כ שחל בשבת ש"מ דמקום שנהגו להדליק משובח.

אף במקום שלא נהגו להדליק **מדליקין בבתי כנסיות ובתי מדרשות ומבואות האפלים וע"ג החולין**, וכן בבתי כסאיות ובתי מרובציות.

לב' הדחת כבשין **ושלוקת מהמנחה ולמעלה ביו"כ שחל בחול** מותר משום סכנת נפש אף שמכין מיו"כ לחול, **ויז"כ שחל בשבת**, לרב אסור ולר"א מותר דאין לחלק בסכנה בין חל בשבת או בחול.

אילנה ק"ל ר"א **מלחם הפנים** הנאכל לשבת ולילה שאחריו, ואין מחלקים אותו ביו"כ שחל בשבת, דשאני חלוקת לחם הפנים שאין בה טירחה וישתכו ויאכל. **ילה"ק** לר"א דמתניא דיוז"כ שחל בשבת כיון דכ' גס בשבתון וכ' גס שבת, דאסרי' אף דברים המותרים ביו"כ שחל בחול והיינו הדחת כבשים ושלוקת.

הא דשרי הדחת כבשין **ושלוקת בחול**, י"א ה"מ דבבר הבא בצוננין שיהא מוכן מיד לערב, אבל דבר הבא ברותחין עד שיהיו המים רותחין יספיק להדיח, **ויז"כ** דא"כ אף בצונן לא יקנב שיראה כרעבתן ויבוא לידי סכנה.

דברים המותרים ואוסרים ביו"כ משום או"י, ר' אימי ור"ח ר' יסה התירו **להדיח כבשים** **ושלוקת** מהמנחה ולמעלה, ואף **חליטה** לומר לאופה עכו"ם ביו"כ שיעשה לו פת חלוטה, ואף **תופינ'** עונות, דהתירו אמירה לעכו"ם שהיא שבות משום אוכל נפש, אבל לא יאמר לו שיעשה לו **פתילה** שיתקן הפתילה להדלקה, כיון דאי"ז אוכל נפש.

פ"ה ה"ה

מלאכה בתשעה באב, לת"ק תלוי במנהג המקום, ות"ח בכל מקום אין עושין מלאכה, אבל **הק' רשב"ג** דא"כ יעשו כולם תת"ח לפי שאין יוהרא במיד דצער, וע"כ דלא גזרו איסור מלאכה כל עיקר, ואף ת"ח אין בטלים ממנה.

כמה שיטות במלאכה בער"פ, **בני** יהודה ס"ל מדינא דשרי מלאכה עד חצות בער"פ, **ובני גליל** ס"ל לאסור מלאכה בער"פ, ובליהל **ב"ש** אוסרין, **וב"ה** מתירין עד

נח החמה, **ותנא דריש פרקין ס"ל** דתליא במנהג, וש"מ הני מדתני למח' ש"ב וב"ה בלשון איסור והיתר, דג' שיטות יש בדבר.

פ"ה ה"ז

ר"מ ס"ל כתנא דריש פרקין ולכן מקום שנהגו שלא לעשות מלאכה בער"פ, מותר להמשיך מלאכה שהתחיל קודם **יד' ניסן** אם היא מלאכה שהיא צורך המועד, אבל שלא לצורך המועד דאף אם התחיל לא יסיים, ובאופן שלא התחיל **לא יתחיל בתחילה** אף אם יסיים ביד'.

לחכמים בכל מקו^ם ג' אומניות עושין מלאכה לפי שיש להם צד היתר, **החייטים** שכן הדיין תופר כדרכו במועד, **הספרים** שכן נזירין ומצורעין מגלחין במועד שלא יכלו לגלח קודם המועד, **והכובסין** שכן העולים מטומאתן מכבסין במועד, **ולרביב'** אף הרוצענים שדרך עולי רגלים לתקן מנעלים וסנדלים במועד שנקרעו מטורח הדרך, אבל לחכמים עולי רגלים עשירים היו ועלו בבהמה ולא נצרכו לתקן מנעליהם.

פ"ה ה"ח

לג' עוד בידינו ער"פ המועד, מושיבין שובכין לתרנגולין בער"פ פי' להושיב תרנגולין במקום מושב התרנגולין על הביצים, אבל להושיבן להדיא על הביצים, אסור, וקמ"ל דשרי אף במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה [א.ה.]. יש לעי' האם גם לאחר חצות או לעולם אחר חצות דינו כמועד, וע"ע לקמן ריש ה"ט], אבל במועד אסור וכן הני מלאכות דמתני' שיתבארו להלן.

אין מרביעין בהמה במועד, אבל מוליכין אותה לבקרות מקום שרועין הבהמות, והיא נרבעת מאליה, ור' יהודה אמר דחמורה שתובעת זכר מרביעין עליה שתיצן דאליה מצטננת, ומקזין דם אדם ובהמה ואין מונעין **רפואה במועד**.

תרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה אפי' בחוה"מ, ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה פי' ביד', אבל לא במועד, דאי במועד מ"ט רק מחזירין למקומה, וה"מ דמושיבין אחרת בג' ימים לבריתהה דלא עבר חמימיותה ונוחה להחזיר, אבל אחר ג' ימים שיתרח מרובה ואסור אפי' במקום הפסד, וה"מ ששישבה על הביצה ג' ימים מעל"ע קודם שברחה, וכבר נתבארל תביצים, ואם לא תחזור יפסדו, יש שהוכיחו כן מדתני מחזירין, והיינו במועד, וע"כ כשישבה ג' יד' טו' ומקצת היום ככולו דאפי' ביד' אסור, וצ"ל דהא דבעי מעל"ע ולא מוהי מקצת היום, דזקא בלהושיב אחרת תחתיה], אבל דחו לראיה זו כיון דאיירי בישבה מאליה.

אשפה גורפין אשפה שבחצר מתחת רגלי הבהמה בער"פ, אבל במועד מסלקין לצדידן בתוך החצר, אשפה שבמבוי מסלקו לצד, **שברפת ושבחצר** מוציא לאשפה אפי' במועד, וה"מ בחצר קטנה, אבל בגדולה מסלקה לצד, אבל רפת בין גדולה בין קטנה שהזבל מרובה שם, וניזולה קשה וריחה קשה אם אין מקום אף כחול.

מוליכין ומביאין נקיים מבית האומן בער"פ אע"פ שאינם לצורך המועד אבל במועד אסור.

פ"ה ה"ט

ששה דברים נהגו אנשי יריחו לר' יהודה היינו תנא דמתני', הכל עשו שלא ברצון חכמים, אלא ג' מיחו בידם וג' לא מיחו, **ולר"מ** ג' עשו ברצון חכמים, וג' שלא ברצון חכמים אמנם לא נח' ר"מ ור"י בכל הני האם שרי לעשות לכתחילה כפי שיבואר.

ג' עשו ולא מיחו בידם ולר"מ עשו ברצון חכמים, **מרכיבים דקלים כל היום** כל יד' ניסן, ומשום דהרכבה צריכה להיעשות דזקא בזמנה, ואם יאחרו את זמנה, לא תצליח, וצ"ע דמבואר לעיל בירי' דמחצות אסור במלאכה מה"ת, והר"ן פי' דעת היר' דהוי אסמכתא בעלמא, ובגלה"ש בירי' חגיגה פ"ב ה"ד מבואר דלצורך היום מותר מלאכה ביום טובו, אבל לא שמעי' דמשום הפסד שרי, והמאירי פי' דלא משום הפסד אלא היו סבורים דאיסור מלאכה משום פסד נאמר דזקא בירושלים ולא ביריחה, ועוד י"ל דסברי דטעם איסור מלאכה משום טורח הוא כמו חוה"מ, וזה אינו טורח.

כרכו את שמע, ולא מיחו כנ"ל, י"מ דלר"מ היו קורין שמע ישראל ולא נותנים רווח בין תיבה לתיבה, **וי"מ דלר"מ**

לא היו נותנים רווח בין ישראל לברוך שם, **ולר"י** לא היו אומרים ברוך שם כלל ומבואר בבבלי דיעקב אמרו, ולא משה, ולכן אנו אומרים בחשא.

קוצרין וגודשין לפני העומר, הנה אף לר"מ דעשו ברצון חכמים קוצרין לפני העומר דקיי"ל במנחות ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר, ותבואת יריחו של עמקים, ואינה כשרה למנחות, ואין גודשין דחייש' שיבוא לאכול ממנו, ולכן לר"מ גרסי' 'קוצרין' ולר"י גרסי' גודשין ולא מיחו בידם חכמים לפי שאינה אלא גזירה, אבל נח' ר"מ ור"י בהרכבת דקלים וכן בלכרון את שמע.

לג' שמיחו בידם, **מתירין בגמזיות של הקדש** פי' בגידולין שהקדישו אבותיהם חרובין ושקמין מקוצצין, [ונדרן חרוב ושקמה לקוצצן כל ז' שנים, ומשנכחין קרי ליה סדן שקמה, ומגדלין לקורות], ואף דמודים אנשי יריחו דגידולי הקדש אסורים ואף למ"ד במעילה פ"ג דליכא מעילה מ"מ מדרבנן אסורים, מ"מ אמרו דאבותיהם הקדישו קורות מפני בעלי אגרוף שהיו וטולין בזרוע, אבל רבנן שמיחו אי"ל דס"ל דודאי הקדישו גם פירות כבה"ג אלא הסתפקו רבנן **האם יכול לטייר במקדיש שדה להקדש**, ופי' להדיא דמשייר, **ואין להוכיח** מדתנן בפאה פירושיה כרס עני שלא נודע מה בעוללות ומה גפנים, אין העוללות לעניים, אבל הקדיש משנודעו העוללות, **העוללות לעניים** ולר"י יתנו שכר גידולין להקדש, פי' מה שמשיבתיין בקרקע כל שעה הדלא היא קרקע של הקדש, והנה לת"ק איצ"ל להעלות שכר להקדש וע"כ משום דאפשר לשייר גידולין, אבל י"ל דאין אדם מקדיש שאינו שלו ועוללות ויזתה תורה אף יניקתו לעניים, אמנם לפי"ו אילה"ק מ"ט קודם שנודעו העוללות אינם של עניים דנימא זיכתה תורה אף קודם שנודעו די"ל כיון דאין עוללות להקדש אבל משנודעו העוללות לא חל ההקדש משום דאין מקדיש דבר שאינו שלו, וכדתנן **הנוטע כרם להקדש** פטור מפרט ערלה רבעי ועוללות, וחייב בשביעית דכ' 'ושבתה הארץ לה' אפי' דבר שהוא לה'.

פירות שביעית של הקדש כדי להתיר את הפירות באכילה ויהא להקדש רווח מהם, א"א להתיר את הפירות באכילה ללא פדיון לפי שאין הקדש יוצא ללא פדיון, וגם א"א לפדות את הפירות על מעות ויקנה במענת צרכי הקדש לפי שאין לזוקחים קורדום ממעות שביעית אלא רק לאכילה ושתייה, אבל הגזבר מחליף ביד אחר מחלל את שווי הפירות בדמים של אחר [דרך מקח] וכל בדמים קדושת הקדש וקדושת שביעית והגזבר מחלל את הקדושת שביעית שבמעות על פירות של אחר המסכים לאכול את אלה הפירות בקדושת שביעית [והטעם שיכול רק לחלל לפי שפרי שני' דהיינו הכסף יוצא דרך חילול], אך לעולם גם הפירות הראשונים נשארו בקדושת שביעית, דבשביעית הראשון והאחרון קדוש, ורק בהקדש אמרי' דתופס פדיונו ויוצא, [ע"פ ביאור ההלכה פ"א משמיטה ויובל ה"א].

ילה"ק לר' יוחנן דס"ל בדעת ר' יוסי דדוקא אם קדם הנדר להפקר חל חל הפקר [גבי הא דר' יוסי אסר כשקדם נדר המדיר את חברו להפקר המדיר בשביל חברו המודיר], אבל אם חל הפקר קודם לא מהני הנדר, ולפי"ו תק' מ"ט לדעת ר' יוסי במקדיש כרם משנודעו העוללות, צריך להעלות דמי גידולין מהארץ, הלא קדם ההפקר להקדש, ולא משני אבל הורו כר' יוסי.

שכחה בכרם שעובר ב'בל תשוב', כשהגפנים תלויים בערים פי' עצים, חלה שכחה ממתי שלא יכול להושיט ידו וליטלי', ואם הגפנים תלויים בגלגילת על הקרקע, חלה שכחה משיעבור ממנו, **ולר' יוחנן** דבעלמא חל שכחה משיעבור מבנו דלא טעמא ד'עריס' בגלל שזכרו לוכור, **ולר' יוחנן** דבעלמא חל שכחה משני יכול להושיט ידו, [כדאמר שהיה רומס עם ר"ח הגדול וא"ל כל שיכול לפשוט ידיו אינה שכחה], צ"ל דטעמא ד'רגליות' משום שכל גפן היא שורה בפני"ע.

המשכיר בית לחברו ונצרך לדמיו, לר' אימי יכול להוציא את השוכר דלא עלה ע"ד שימות ברעב, **ולר"ז** ור' לא אינו יכול להוציא דשכירות ליומא הוי מקח, ור' מנא שהורה בשיריה בציפורי שדמשיכרים ימכרו בתיהם לפדות בנם, אין להוכיח דס"ל דלא ע"ד שימות ברעב, אלא הוראת שעה היתה, שלא יגבו את בנם בחובם.

המשכיר בית לחברו הקדיש המשכיר קודם שנתן מעות, דר בתוכו ואין בו משום מעילה דהוי קדשי כה"ב ואין מפקיע מידי שעברו, ומעלה שכר להקדש, אבל לאחר מתן מעות דר בתוכו חינם דלא חל כלום.

עוד שמיחו באנשי יריחו, אכלו מתחת הנשרים בשבת, ואיירי בסתם שלא נודע מתי נתלשו, דאי נתלשו בשבת איכא ודאי איסור משום מגו דאיתקציא.

נתנו פיאה לירק הפטור מפאה, דחייב פאה איכא במכניסיו לקיום לימים רבים, דלא שייכא בירק, ומיחו בידם חכמים דמפקיעים ממעשר, דהוי העניים אוכלין אותה בטבל לפי שסברו דהוי פאה, י"א דנתנו דזקא מלפת וקפלוטות שלקטנתן ככחת ומ"מ מיחו בידם חכמים לפי שאין מנספיקין אותן לקיום, ולר' יוסי אף לאכרוב מין כרוב, [פנ"מ].

בן מבאי יין ראה את בנו נותן פאה מירק, ואמר לעניים בשער הגינה שיחזירו, ונתן להם כפליים מעושר, ומה שהוציא מתן לא שהיתה עינו צרה אלא שהיה חושש לדברי חכמים.

לה רבנן נצרכו לגבות מעות לצדקה, וכשבאו אצל בן מבאי יין שמעו שמבקש מעבדיו לקנות בשוק ירק של אתמול שהוא יותר זול, ולא נכנסו אליו אלא לבסוק, ושאל אותם למה לא באו בתחילה, אמרו שכן שמעו, וא"ל שאמנם יודעים מה בינו לעבדו, אבל אין יודעים מה בינו לבוראו לפי שהיה מקפץ בשביל צדקה, ואמר שילכו לאשטו ותתן להם מים בן דינרים, וכיון שלא ידעה האם מידה מחוקה או גדושה, נתנה להם מידה גדושה, ואמרה אף אם התכוון למחוקה יהא זה מכתובתה, וכששמע כך כפל לה כתובתה.

תמיד נשחט

פ"ה ה"א

זמן תמיד של בין הערבים וקרנן פסח, תמיד נשחט בח' שעות ומחצה וקרב בט' ומחצה שהיו שוחין שעה בעשייתו, **ובער"פ** מקדימין לתמיד משום דבעי זמן לג' כיתות, תמיד ב' ומחצה וקרב בח' ומחצה והפסח אחריו.

תמיד של בין הערבים, כ' בפרשת התמיד 'וזה תעשה על המזבח' וגו', ואי"ל דיעשה ב' התמידיים בבוקר, דכ' את הכבש השאד תעשה בבוקר, ואי"ל דיקרב של בין הערבים עם הישקיעה, דכ' 'בין הערבים' וכ' 'בין הערבים' בפסח, והיינו משש שעות ולמעלה, וילפי' דבין הערבים' אשח' **מחצית היום** דכ' 'אוי לנו כי פנה היום כי נטו צללי ערב' דהיינו מו' שעות למעלה, אבל ילה"ק מ"ט בעי מו' ומחצה.

מקור לה' שעות ומחצה, ד'בין הערבים' משמע בין תחילת לילה של יד' לטו', וכיון דא"א בלילה דל' יום, וא"א בבוקר דכ' בערב, י"ל דתחלוק ו' שעות למחצה, וצריך שעה לעשייתו, נמצא קרב בח' ומחצה, **אבל בשחרית** לא אמרו דיקרב בב' שעות דלא כ' בין הבקרים אלא בבוקר.

ח' שעות ומחצה בתמיד נאמר למצוה, אבל אם שחטו אחר ח' שעות קדם ו' שעות פסול, ופסח שע"פ **קודם התמיד כשר**, [א.ה. וע"ע פ"ה ה"א].

תפילות מאבות למדו 'אב בין דין' היר' רמז לסוגיא בברכות המסתיימת במילים אב"ה, והק' שם למ"ד דתפילות כנגד קרבנות מ"ט מנחה קטנה בט' ומחצה והא הויל"ל ח' ומחצה, ותי' כנגד קטורת.

ער"פ שחל בער"ש דבעי לצלות הפסח מבער"י תמיד בו' ומחצה, וקרב בו' ומחצה, והפסח אחריו, **וער"פ שחל בשבת לר' ישמעאל** כסידורו בחול תמיד בח' ומחצה, ואף שאין נדרים וגדבות קריבים בשבת, מ"מ מאחר שעה לפילפולם לידיע הלכות פסח על בריין, **ולר"ע** כסידורו בער"ש תמיד בו' ומחצה ופסח בו' ומחצה, ומשום דבשבת אין נדרים וגדבות קריבים, ור"ע הקדים שעה כדי שלא יכנסו למצוה משוכרין שלא יכנסו עייפים, אמנם רק בשבת משום דאין נדרים וגדבות.

העערות והארות וקבלת הגליון, ניתן לפנות במייל: lshne.klile@gmail.com

כמו"כ ניתן לקבל את הגליון בנקודות ההפצה ובמייל של 'מכון תמצית הש"ס': 7692282@gmail.com